

Schicht-szappan

Mindenütt kapható! Bevásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht“ névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva.

+ Soványság +

Szép lett tudomom a mi kedvű eróporunkból, 1900. évi párisi aranyéremmel kitüntetve 6-8 hód alatti már 30 fontnyi gyarapodást képezett. Orvosi rend. szerint. Szigorúan becsületes. Nem szódalós. Számos károsítólevél. Ára kartonomban 2 kor. 50 fillér. Postánvalány vagy utánvétellel. Használati utasítással. Kérjén. Kiszitint 9771 D. Franz Steiner & Co., Berlin, 18. Königsplatzstrasse 78. Főraktár Magyarországi részére: Török József, gyógyszer. Király-u. 12.

Miként lehet szép női termetet elérni.

A kebel szépsége a női hájak egyik legelőkelőbbje, melynek adományozásában a természet nem mutatja magát pazarló-nak. Ennélfogva a hölgyek szívesen fogják tudomásul venni, hogy létezik egy oly teljesen ártatlan szer, melylyel a természet szelíd módon kényszeríthető, hogy ebben a tekintetben kevésbé fukar legyen. E szer, mely a finom párisi hölgyvilágban már ismeretes, a **Ratió-féle PILULES ORIENTALES** használatából áll, mely pilulák a leghíresebb párisi orvosok által jóknak vannak elismerve és tényleg ama tulajdonsággal bírnak, hogy a női kebelét fejlesztik és újra helyrehozzák, a szöveteiket erősítik, a vállak csontudorodásait elsimítják és a kebel idomainak egyáltalában diszkrét természetűt kölcsönöznek. Hatása abban áll, hogy a tápláléknak plasztikai anyagokká való alakulását elősegítik, mely utóbbiak a melllajon megállapodnak. Az egy-

szert elért eredmény rendszerint minden különös ápolás nélkül megmarad. **Ratió-féle PILULES ORIENTALES** eleve említet hatása által azonnal üdülőbb lesz az arczobor, szépebb az arcvonások és megújítja a nő egész lényét. E pilulákat mindenki beveheti; a fejlődésben levő fiatal leány ép úgy, mint a teljesen kifejlett asszony. Tehát semmi esetre sem lehetnek a legkevésbé az egészségre ártalmasak. **(Törvényesen védve.)** A körülbéli két hónapig tartó **gyógyfolyamat könnyű betartani, a megszokott ételmű, legeszekebb változtatása nélkül** Ára egy doboznak használati utasítással együtt K 6-45, utánvétellel K 6-75. (Szátküldés titoktartás mellett.) Mindazon dobozok visszautasítandók, melyeken a gyáros bélyege nincs és melyeken nem áll a következő lakás cím: 9233

J. RATIE, Pharmicien, 5. Passage Verdau, Paris. Raktár Ausztria-Magyarországi részére: Budapest, Török József gyógyszer. Király-u. 12.

Az egyedül létező valódi angol **SZÉPÍTŐSZER** a Balassa-féle valódi angol **UGORKATEJ,** mely azonnal elűvöli minden szeplőt, májfoltot, pattanást, bőrképző (mitesser) stb. és az arcznak friss üdőséget, fiataloságot kölcsönöz. **Egy üveg ára 2 kor., ehhez ugorka-szappan 1 kor., 9800** **por 2 kor.** Főszékül: **Balassa Kornél gyógyszer. Temesvár.** Kapható minden gyógyszerüzletben. Főraktár Budapest: Török József gyógyszerüzletben. Király-utca 12 és Andrássy-út 26.

A női szépség előérére, tökéletesítésére és fenntartására legkínálóbb és legbiztosabb a **MARGIT-CREME,** mely vegytiszta, sem higanyt, sem ólomot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világhírű arzenoos pár nap alatt eltávolítja szeplőt, májfoltot, pattanást, bőrképző (mitesser) és minden más bőrhibát. Kisméjű a ráncokat, redőket, himlőbuborékokat és az arcot hófehérre, simává és üdűvé varázsolja. Ára nagy üveg 2 kor., kis üveg 1 kor. **Margit bőlgörp 1 kor. 20 fill., Margit szappan 70 fill., Margit fogpép (Zahnpasta) 1 kor., Margit arcvíz 1 korona.** Hamisítványok bíróság üldözöttek. Postán utánvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **Földes Kelemen gyógyszer. Arad.** Budapesti főraktár: **Török József gyógyszer. Király-u. 12 és Andrássy-út 29.** Kapható minden gyógyszerüzletben.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszert a **MELANOGENE** fekete és barna színben. Ezen kitűnő és ártalmatlan készítménnyel haját, szakált, bajuszt pár perc alatt feketére vagy barnára lehet festeni. A szín állandó és a természetes színtől meg nem különböztethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkít. Ára 2 kor. 80 fillér. 9057

Ne küldjük pénzünket külföldre!

Két félszázévi, finom kivitelű valódi ezüst remontoir óra 12 kor. Valódi ezüst evőeszközök grammja 11 fillér. 9845

Kwizda-féle 9930 kornenburgi marha-táppor. Életrendi szer lovak, szarvasmarhák és juhok számára. A legtöbb istállóban 50 év óta használatban falánkosság hiányánál, rossz emésztésnél, a tej jobbitására és a tehének tejbőségének fokozására. 1 doboznak ára K 1-40, 1/2 doboz K -70. Főraktár Magyarország részére: **Török József gyógyszer. Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-út 26. szám.**

KWIZDA FERENCZ JÁNOS cs. és kir. osztr.-magy., román kir. és bulgária fejed. udv. szállító. **Kerületi gyógyszerész Kornenburgban Bécs mellett.** Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Császárfürdő BUDAPESTEN 9843 tél és nyári gyógyhely. Elsőrangú. E kénsvízű gyógyfürdő, pártalan gőzfürdővel és legmodernebb iszapfürdővel pompás ásványvíz uszodákkal, hó- és kádruzókkal. Prospektus ingyen bérmentve.

Eddig nem létezett, pártatlan a maga nemében a „REKORD“ műintézet vállalata,

mely hazai szegényországi akadémiák művészekből alakult, a szűk a nagy közönségnek alkalmas nyújtani igazán művészi munkák előszerszítésére. Kérjük a n. é. közönség b. pártfogását, mert ezáltal alkalmas nyújt az elnyomott művészeknek pályájuk folytatására. 9967 **Jó munkáért mindenkor kezeséget vállaltunk bármely rossz fénykép után is. Árak minden utánfizetés nélkül:** **Életnagyságu krétarajzok vagy nagytások papírképpel együtt 3 kor.** **Életnagyságu Pastel-festmény papírképpel együtt 6 kor.** **Életnagyságu olajfestmény 10 kor.** Vidéki megrendelések utánvétellel, minden fénykép után 1 kor. csomagolási díj fizetendő. **Műterem: VII., Rottenbiller-utca 46.**

Nodsin Aranyér-balzsam.

Egyedül álló szer, mely operatív vagy égetés nélküli tökéletesen és biztonságos gyógyítja úgy a vak, valamint a nyitott aranyéret, Körtől, kátról, kátról. Teljesen ártalmatlan. Elismert-evelek szerint szárazat és szárazat teljesen gyógyított. Törvényesen védve. Kapható a készítőnél: **Nagy Kálmán, gyógyszerüzlet Nyiregyháza, továbbá Török Józsefnél, Budapest, Király-utca 12 és a többi gyógyszerüzletben is. Ára használati utasítással együtt 4 korona, bérmentes küldéssel postán 5 kor. az összeg előzetes beküldése, vagy utánvétellel ellenében. 9885**

LUSER L.-féle turista tapasz.

Biztosan és gyorsan ható szer, tyukszem, szemölcs és talp, valamint a sarok bőrkeményedései, továbbá mindennemű bőrelszarusodás ellen. A hatásért jótállás vállalatik. **Központi szétküldési raktár: SCHWENK L., gyógyszerész MEIDLING-BÉCS.** Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellékelt védjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell. 1 doboz ára 1-20 kor. Vidékre 1-60 kor. előzetes beküldés mellett bérment. **Magyarországi főraktár: 9878 Török József gyógyszer. Budapest, Király-u. 12. Andrássy-út 26.**

SERRAVALLO
China-bora vassal. Erősítő szer gyengék, vérszegények és lábadozók számára. Étvágygerjesztő, idegerősítő, vérjavító szer. 2000-nél több orvosi vélemény. **Kitűnő íz.** **J. Serravallo - Trieste-Barcola.** Kapható a gyógyszerüzletben 1/2 literes üvegekben K 2.40 és 1 literes üvegekben K 4.40.

KIRÁLYNŐ-CRÈME

ÉS POWDER. 9827
LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ A VILÁGON.
Ára 1 korona 40 fillér.
Kapható **TEMESVÁRY J. gyógyszerésznél Zombor** és **TÖRÖK J. Budapest, Király-utca 12.**

30. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, JULIUS 26.

Ugolini festménye után.

XIII LEO PÁPA.

Pecci Jánosné és gyermekei Mária, Anna és Camillo. Pecci Joachim bíbornok Pecci Lajos. Pecci János. Pecci Károly, Pecci Rikárd.

XIII. LEO PÁPA CSALÁDJÁ KÖRÉBEN.

XIII. LEO PÁPA.

1810—1903.

MEGILLETŐDVE áll meg a vatikáni ravatal előtt az egész mivel világs e megilletődésben kiegyenlítődik minden felekezeti és pártbeli ellentét; mindenki lelkén átvonul az az érzés, mely akkor szokta elfogni az embereket, a mikor történelmi egyéniségek tűnnek a cselekvés színteréről a sírba. Mert XIII. Leo uralkodását a római katolikus egyház fölött különböző szempontokból különbözőképp lehet megítélni, de e hosszú és nagyhatású uralom történelmi jelentőségét nem tagadhatja senki. Benne kezdődött a pápaság új korszaka, melyben — miután világi hatalma még elődje alatt elveszett — pusztán a lelkeken birt hatalmával kell érzni, megerősíteni, biztosítani a pápai szék tekintélyét s tagadhatatlan, hogy XIII. Leo e történelmi küldetésnek nagy sikerrel felelt meg. Mikor a trónra lépett, a pápaság meg volt alázva, a fegyver hatalmával megtörve, mindenfelől alapjaiban megingatva s most, hogy fáradt szemét örök álomra lehunyta, nemzetközi állásában megszilárdított s tekintélyben megismosodott hatalmat hagy utódaira. Nagy tehetségei, diplomáciai ügyessége, a kiegyenlítést kereső s az erős összeütközéseket kerülő, de azért a lényegben hajthatatlan kormányzási módszere megszerezte számára azoknak tiszteletét is, a kik a politikai vagy vallási téren ellenkező táborokban küzdöttek, a tudomány és a művészet iránti jóindulata pedig halálra kötelezte iránta a mivelődés minden barátját.

Az egykori volszk vidéken, a kis városból világhatalmi nagyságra törekvő Róma első nagy harcainak színhelyén, mindenfelől magas hegyekkel körülvett magaslaton fekszik Carpineto városka. Szegényes, pásztoroktól és földművelőktől lakott kis fészek, mint Olaszország legtöbb hegyvidéki községe. Az egyedüli tekintélyes épület benne a *palazzo Pecci*, a Pecci grófok kastélya. E család Cortonából a XVI-ik században származott Sienába, Carpinetóban pedig 1531-ben tűnik fel először. Azóta itt élnek a Pecciek, a község lakossága által patriarkhális

tisztelettől körveve. Valami nagy szerepet nem igen játszottak, de mindig kitűntek a pápasághoz s az egyházhhoz való ragaszkodásukkal. Papok, pápai jogtudósok, követei kerültek ki közülük, egy tagja a családnak a püspökségig vitte, hárman pedig — köztük egy nő — boldoggá avattattak. E környezetben, e családból született 1810 márczius 2-ikán *Pecci Vincez Joachim Rafael* Aajos.

Atyja, *Lajos*, ezredes volt a pápai hadseregben, anyja *Prosperi-Busi* Anna, kinek révén a jövő pápa ősei közé számíthatta Cola di Rienzi, a középkor híres rajongó néptribunját. A derék házaspár hat gyermeke közül ötödik volt a pápa, a kit míg anyja élt, a Vincez néven szólítottak, később azonban maga a Joachim nevet használta keresztnevűl.

A gyermek Vincezben, kit mindenki a beczző «Nino» néven hívott, nagyon korán kifejlődött a tanulási vágy. Atyja nem nagyon örült ennek, mert katonát szeretett volna nevelni fiából, anyjának azonban sok gyönyörűsége télt benne, mert ő papnak szánta s anyai álmaiban bíbor-

CARPINETO, LEO PÁPA SZÜLŐVÁROSÁ.

noki kalapról, sőt olykor a pápai tiaráról is álmódosított számára. A két ellenkező akarat közül az anyáé győzött, annál könnyebben, mert támogatták a fiú hajlamai és a család ősi hagyományai is.

Az írás-olvasásra anyja és nálánál két évvel idősebb bátyja, József oktatta, ki később szintén bíbornok lett. További tanulásra Rómába küldték egy nagybátyja házához, a hol egy évig készült arra, hogy a viterbói jezsuita-kollegiumba juthasson. A buzgó kis diák Viterbóban valóságos minta-tanuló lett, tanárai nem győzték szülei előtt eléggé dicsérni eszét, szorgalmát, jámborságát. Mikor tizedik évét betöltötte, anyja kívánságára fel akarták neki adni az u. n. kis tonzurát, melylyel végleg beiktatták volna a kispapok sorába, de ő korán kifejtett akaraterejével tiltakozott ez ellen. Négy évvel később, haldokló anyja kérésére, fölvette a papi talárt, de csak jóval ezután határozta el magát végleg, hogy csakugyan pappá lesz.

Viterbóból a híres római kollegiumba került, a pápai főiskolába, melyet XII. Leo pápa nyitott meg újra néhány évvel azelőtt a jezsuiták vezetése alatt. Rómában hathatós pártját fogta nagybátyja, a ki a nagy befolyású Sala bíbornok támogatását igyekezett számára megszerezni. A pártfogást meg is érdemelte, mert jeles tanuló volt; különösen a matematikában és fizikában, valamint a latin versek csinálásában tűnt ki. Ez utóbbi kedvtelést, mint ismeretes, megőrizte haláláig, még utolsó betegsége alatt is írt egy latin verset.

Miután a theologiai doktorátust letette, fölvetették a nemesi akadémiaiba, a pápai diplomaták iskolájába, de még mindig nem szenteltette fel magát pappá. Ebbeli elhatározása csak 24 éves korában érlelődött meg, csak 1837-ben vette fel a papi szentséget s ugyanez év utolsó napján tartotta első miséjét. Ekkor már Sala bíbornok pártfogása révén pápai házi prelátus és a pápai provinciák igazgatására rendelt bizottság tagja volt.

Hivatalos működésében megnyerte a nagy hatalmú Lambruschini bíbornok jóakarátát is, a ki nagy segítségére volt további előhaladásában. Ő fordította rá XVI. Gergely pápa figyelmét, mikor Beneventumba pápai biztost kellett küldeni az ott elharapózott rablóvilág megfékezésére. A fiatal Pecci Joachim 1838 február elején vonult be Beneventumba. Alig hogy odaért, veszedelmesen megbetegedett, az orvosok már halálát is várták a természetűl törekény testű s a megfeszített szellemi munkától még jobban elgyöngült ifjú diplomatának. Fölgöngyülva, a pápai katonaság segítségével könnyörtelen szigorral lépett fel a rablók ellen, összefogdosatta őket s hamarosan véget vetett garázdálkodásuknak. Hasonló erélylyel lépett fel

PECCI LAJOS GRÓF, XIII. LEO PÁPA ATYJA.

a környék főurai ellen, a kik nagyban ütték a csempészetet és középkori rablólovagok módjára zsarolták és fosztogatták a népet. Beneventumi működésének fényes sikere után XVI. Gergely nagy kegybe fogadta. Elküldte Perugiába is pápai biztostul s ő itt is erélyes kézzel csinált rendet, elfojtotta a forradalmi mozgalmakat s intézkedéseket tett a közigazgatás javítására.

Pályája ekkor hirtelen nagyot emelkedett. 1843-ban, alig 33 éves korában kinevezték brüsszeli pápai nunciussá s egyúttal, szokás szerint, püspökké is avatták. Új és korához képest valóban kitűnő állásában is fényesen bevált. Lipót belga király, kit korában az alkotmányos fejedelem mintájának, az európai uralkodók tanácsadójának tartottak, rendkívül megszerette a nagy tehetségű pápai követet. Mondhatni benső barátság fejlődött ki köztük, mely az egyház érdekeire nagy haszonnal járt. 1846-ban, mikor Pecci Joachimot visszahívták Rómába, Lipót király rendkívül meleg hangú levelében ajánlotta őt a pápának.

Mire azonban, utójában kitérve Londonba és Párisba, Rómába ért, XVI. Gergely már halott volt s nemsokára rá új pápát választottak IX. Pius személyében. Ez esemény kedvezőtlen hatással volt Pecci Joachim előmenetelére. Pártfogói az új pápa alatt elvesztették hatalmukat s ő rá is bizalmatlanul tekintettek a pápai udvarban. Mégis, brüsszeli sikerei jutalmául kinevezték Perugia érsekévé. A jutalom nem volt olyan, a milyenre érdemei szerint jogosan számíthatott, mert bizonyos tekintetben egyértelmű volt a Rómából származással s alkalmas volt arra, hogy további baladását késleltesse.

Csaknem harminckét esztendeig élt mint érsek Perugiában, teljes elvonultságban, elzárva a nagy politikában való szerepléstől. Kizárólag egyházmegyéje kormányzásának és tanulmányainak élt, főgondját a papnevelés előmozdítására s papjai közt a fegyelem megszilárdítására fordította. Nem egyszer magyarázta maga is a papnövédeknek nagy tudománnyal a biblia egyes nehezebb helyeit s szigorúan ügyelt arra, hogy a tanárok pontosan teljesítsék kötelességüket. Mint mondják, többször megesett, hogy mikor egy-egy tanár elkésvé érkezett az órára, ott találta az érseket a tanteremben, a katedrán ülve s megtartva a késlekedő helyett az előadást. Az 1848-ban bekövetkezett forradalmi mozgalmakban Perugia a Mazzinisták kezébe került; elűzetésük után az érsek erélyes kézzel rendezte a forradalmi idők alatt felforgatott állapotokat. 1853-ban megnyerte a bíbornoki méltóságot, melynek elnyerésére már Brüsszelből való visszatértekor jogos reménye lehetett.

1860-ban újabb megpróbáltatás várt reá: az Olaszország egyesítésére törekvő piemontiak 14,000 emberrel megtámadták Perugiát s könynyű szerrel el is foglalták. Perugia ez események következtében az új olasz királyság alá került. Pecci Joachim soha sem ismerte el ez uralmat jogosnak, de jótékonyágával, tiszta életével és nagy tudományával kiérdemelte az ellenséges érzületű királypártiak becsülését is.

Csaknem harminckét évi elvonult élet után 1877-ben ismét felé mosolygott a szerencse. A pápai udvarnál legnagyobb ellensége, Antonelli bíbornok meghalt s IX. Pius kegye ismét Pecci bíbornok felé fordult. Rómába hívta és kinevezte a bíbornok-camerlengo fontos állására, a mely bizonyos értelemben pápai helytartóságot jelent: a pápa halála esetén a camerlengo vezeti az egyház ügyeit, mindaddig, míg az új pápát meg nem választják, nemkülönbön ő vezeti a konklávét, az új pápa választását.

IX. Pius néhány hónappal ezután, 1878 elején meghalt. A Vatikán helyzete akkor oly nehéz és veszedelmes volt, mint az avignoni fogság óta soha. Olaszország ellenségesen állt vele szemben, Németországban folyt a kulturharoz, Bismarck felszólította a hatalmakat, érvényesítsék beleszólási jogukat, ha kedvük ellen való pápát választanak. A bíbornokok nem tudták, mitévők legyenek. A közönségben a legkülönbébb hírek kaptak lábra: arról is beszéltek, hogy a konklávét Maltában, Innsbruckban vagy Spanyolországban fogják tartani. Félték az olasz királyi kormány beavatkozásától, a római nép gyűlöletétől. Évszázadok óta a Quirinal volt a konklávét színhelye, itt azonban most az olasz király székelt. A lelkek tele voltak aggodalommal az egyház, a pápaság jövője iránt.

Pecci bíbornok-camerlengo nagy tevékenységét fejtett ki a zűrzavaros állapotok közben. Előkészületei a választásra mutatták körültekintését s egyúttal erélyét, gyors elhatározását. A választásnál roppant tanácstalanság uralkodott a Rómában összegyűlt hatvanegy bíbornok közt. Az első szavazásnál annyira megoszoltak a vélemények, hogy nem kevesebb, mint tizenöt jelöltre estek szavazatok; mármár attól tartottak, hogy a konkláve hónapokig fog tartani. Végre a harmadik szavazáskor, főleg Bartolini és Franchi bíbornokok támogatása folytán Pecci Joachim megkapta a szükséges kétharmad többséget: 44 szavazatot.

Szentanuk mondják, hogy az új pápa, mikor a választás eredményét megtudta, elsápadt, olyan lett, mintha át lett volna szelleműlve, tekintete tétován járt végig a jelenlevőkön s nem tudott egyebet mondani, mint e szavakat: «Nem vagyok méltó, hogy a terhet, mely vállaimra hárul, viseljem». 1878 február 20-ikán volt a választás s az új pápa, kegyelemből XII. Leo iránt, ki alatt pályáját kezdte, a XIII. Leo nevet vette fel. Az első levél, melylyel a nagy eseményt tudatta, Carpinetóban lakó testvéreinek szolt, nekik küldötte első pápai áldását. E levelet kegyelettel őrzik keretbe foglalva a carpinetói családi ház azonos szobájának falán, melyben a pápa született. A választás után tizenegyed napra, márczius 3-ikán volt az ünnepélyes koronázás.

Hatvannyolcz éves korában érintette XIII. Leo fejét a tiara. Ő maga is azt mondta akkor, hogy nemsokára új pápát fog kelleni választani; egész életében sokat betegeskedett, senki se hitte volna, hogy meg fogja éri — a mint megtörtént — «Péter éveit», a negyedszázadot. S e negyedszázad a legnagyobb fontosságúak egyikévé lett a pápaság újabbkori történetében.

A SZOBA, MELYBEN XIII. LEO PÁPA SZÜLETETT, CARPINETÓBAN.

PECCI GRÓFNÉ, XIII. LEO PÁPA ANYJA.

XIII. Leo uralkodói tényei általánosan ismeretesek. Mindjárt első bullájában (Inseru-tabili Dei consilio) fentartotta elődje álláspontját az olasz királysággal szemben s tiltakozott a szentszék világi javainak elvétele ellen. Ez álláspontjától nem tért el soha, valamint a «non expedit» elvtől sem, mely megtiltja az olasz pápaságnak és hívőknek, hogy parlamenti mozgalmakban részt vegyenek. A római kérdést megoldatlanul hagyta utódaira, de a kuria hatalmát, tekintélyét, nemzetközi állását hatalmasan növelte. A németországi kulturharozat az egyház sérelme nélkül elcsendesítette. Szakított a pápák eddigi legitimista álláspontjával s igyekezett a francia köztársasággal barátságos viszonyban maradni. Oroszországban nem csekély mértékben sikerült enyhítenie a katolikusok helyzetén, ügyes diplomáciával, szivós kitarással helyreállította a czári udvarral a diplomáciai összeköttetést. Angolországban is előbbre vitte az egyház ügyét, szervezte az éjszakamerikai katolikus egyházat. Nem kerülték el a figyelmét korunk társadalmi bajai, a szociálizmus ellen keresztény szellemű szociális munkásságot kezdeményezett. Nagyban előmozdította az ázsiai és afrikai missziók ügyét s megszintette az örményországi katolikusok belső villongásait. Bulláiban, encziklikáiban és egyéb irataiban nagy tudománya, korunk szellemi és erkölcsi szükségletei iránti érzéke ép úgy nyilvánult, mint a tudomány iránti szeretete abban, hogy a vatikáni titkos levéltárt megnyitotta a kutatók előtt.

Uralkodása második felében többször fordult feleje, élete fontos fordulópontjait ünnepelve, híveinek hódolata. 1888-ban aranyminőségét, 1893-ban püspöksége ötvenedik évfordulóját ünnepelte, 1900-ban a szent évet, az idei év elején pedig pápasága 25. évjubiläumát. Minden ily alkalommal őszinte tisztelettel vette körül személyét az egész művelt emberiség, megbecsülve benne azokat a nagy erkölcsi és szellemi tulajdonságokat, melyekről a rendes emberi életkor jóval túlhaladó pályája tanúbizonyságot tett.

A HALÁL.

XIII. Leo pápa költeménye.

A lenyugvó nap, a már elhalványuló,
Utolsó sugarát ragyogja rád, Leo.

Lassan kiszárad a test minden ereje,
És halkán, csendesen elszáll ítéled vele.

Feléd rezgetteti nyílát már a halál,
Gyászos hideg fog el és tested sírba száll.

De hogyha börtönt elhagyja az elmeled,
Epedve száll fel az, keresve szellemet.

A hosszú és a zord élet után e ezélt
Uram! add, érzem el, — óh! légy áldott ezért.

S ha méltónak talál irgalmas kegyed
A boldogság hónapja vedd fel lelkemet.

Olaszból fordította: Csicsáky Imre.

A PÁPAVÁLASZTÁS.

A pápai szék betöltése régebben.

A pápai szék betöltése régebben ép úgy, mint a többi püspöki széké, a római papság, a római nép és a Rómával szomszédos püspökök közreműködésével történt. A választásnak e módja még az V. században is nagyjában megvolt, ám az idők folyamán némely részletekben a változás elkerülhetetlen volt. A kereszténység általános terjedésével a nép helyébe a község előkelőbb tagjai, később a katolikussá vált császárság főhatalnokai, végre a római szenátus lépett. Maguk a császárok is megkísérelték, hogy a pápaválasztásra befolyásukat érvényesítsék, de ily beavatkozásról csak kettős választás esetén van tudomásunk. A világi hatalom beavatkozásának első nyomára 483-ban akadunk, midőn Basilius városi prefektus a pápaválasztásnál igyekezett befolyást gyakorolni. Symmachus pápa alatt 499-ben hozatott az első törvény a pápaválasztásról, mely megtiltja, hogy a papság még a pápa életében utódja érdekében egyik vagy másik irányban leküsse magát és elrendeli, hogy a pápa utódjátul az tekintendő, kit a papság egyhangulag, illetőleg szótöbbséggel választ meg.

A nyugat-római császárság bukásával az Olaszország és Róma fölötti uralmat a konstantinápolyi császárok gyakorolták, kiknek az új pápa megválasztása bejelentetett. Ebből kifejlődött később az a szokás, hogy a császár a történet választást megerősítette, a miért a pápa bizonyos taksát — 3000 arany forintot fizetett. A pápa fölszentelése csak a megerősítés után történt. Később a megerősítésért díjat nem fizettek, de a görög császár megerősítési joga továbbra is fennmaradt. Ebben az időben a választás a pápa halála után harmadik napra történt, a magasabb rendű papság és a hatóságok fejei vettek benne részt, az alsóbb papság és a nép pusztán csak hozzájárult a választáshoz.

A görög birodalom végleges bukása után a szent szék, hogy magát a longobardok támadásai ellen megvédje, a frank királysággal lépett érintkezésbe. Azonban a pápaválasztásra sem Pipin, sem Nagy Károly nem gyakoroltak befolyást, ellenben befolytak rá főleg a római és környékbeli nemes családok. Ezért rendelte el a 769-iki lateráni zsinat, hogy a pápaválasztás kizárólag az egyházi személyek közreműködésével történjék, a világi elemet abból kizárta. Nagy Károly utódai alatt, Lothár császár idejében kimondatott, hogy az ujonnan megválasztott pápa mindaddig föl nem szentelhető, a míg a császár követei jelenlétében hűségesküt nem tesz le. E szokás a következő időkben fenn is maradt, sőt I. Ottó császár esküvel kötelezte a rómaiakat, hogy beleegyezése nélkül nem fognak pápát választani. I. Ottó halála után a császárság e joga azonban csakhamar figyelmen kívül hagyott.

Hogy a pápaválasztásba bizonyos megállapított rendszer hozassék be és a pápai szék betöltése a római nép és a császárság befolyása alól mentesíttessék, II. Miklós pápa 1059-ben Hildebrand, a későbbi VII. Gergely pápa közreműködésével egy újabb rendeletet adott ki, mely a választást a bibornokok kezébe teszi le, elrendelve, hogy a bibornok-püspökök előbb a megválasztandó személyiségre nézve tanácskozzanak maguk között, aztán a többi bibornok részvételével történjék meg a választás. A papság és a nép hozzájárulása megmaradt, formává vált ugyan, de a választás érvényességéhez szükséges volt.

A pápaválasztásnak II. Miklós pápa által letett alapjait III. Sándor pápa idejében az 1179-iki harmadik lateráni zsinat tovább fejlesztette. Szükséges volt ugyanis a választás érvényességének megállapítása czéljából a szavazatok számának megállapítása. A míg ugyanis alsóbbrendű egyházi méltóságoknál, ha vitás volt a betöltés, a magasabb forum döntő szereppel bírt, a pápaválasztásnál, miután a pápa fölött magasabb földi forum nem állott, ez nem volt lehetséges. Az 1179-iki rendelkezés értelmében kimondatott, hogy a választás érvényességéhez a jelenlevők szavazatának kétharmad része szükséges. Ellenben nem volt megadva annak a módja, hogy a pápai szék fűresedése ne tartson soká. Ezért van az, hogy a XIII. szá-

zadban a hosszú ideig tartott trónüresedés napirenden volt, így IV. Kelemen halála után (1268 november 29.) a pápai szék egészen 1271 szeptember 1-ig maradt üresedésben, a mikor azt X. Gergely foglalta el, ki az 1274-ki lyoni zsinaton a pápaválasztásra nézve új rendet állapított meg.

E rendelet értelmében a bibornokok a pápa halála helyén ejtik meg a választást, és pedig annak halálától számított tizedik napon egybegyűlnek a volt pápa lakhelyén és ott egy helyi-

E két, a bibornokok részvételére és a konkla- véra vonatkozó rendelkezésből állott a további időkben a pápaválasztás lényegét, maig is ezek képezik annak alapját. A külső körülmények természetesen a szükséghez képest változókat eredményeztek. XI. Gergely pápa például fölhatalmazta a bibornokokat, hogy a választást bárhol megtarthassák, akár tulajdonképeni konkla- vé nélkül is. Hasonló fölhatalmazást tartalmazott IX. Pius pápa rendelkezése is, ki szintén fölhatalmazta a bibornoki

XIII. LEO MEGVÁLASZTÁSA UTÁN ELSŐ ÁLDÁSÁT ADJA A NÉPRE.

AZ ELSŐ LÁBOSÓK XIII. LEO PÁPÁNÁL (1878).

székbe vonulnak, mely a külvilággal csak egy kijáraton át van érintkezésben. E kijárat elzáratik és mindaddig, míg az új pápa megválasztva nincsen, senki a választási helyiségbe nem léphet be és nem jöhet ki belőle, a bibornokok senkivel sem érintkezhetnek, nem levelezhetnek. Ha e tilalmat megszegik, egyházi átkokkal sújtandók. Az eleséget a bibornokoknak az ajtón lévő nyíláson adják be, de előbb megvizsgálándók, vajjon nem rejtettek-e bele írásbeli közleményt. Ha három nap alatt a választás nem történik meg, délre és este csak egy-egy tál ételt kapnak a bibornokok, további öt nap múlva pedig csak kenyert, bort és vizet. A többi rendelkezés szervezeti szabályzatokat tartalmazott.

testületet, hogy a konkla- vé, a mennyiben az Rómában nem lenne biztonságban megtartható, máshol tarthassák. Erre azonban nem került a sor és XIII. Leót Rómában választhatták meg. A nagy egyházszakadást megszüntető konstanzei zsinat pedig elrendelte, hogy erre az egy este a bibornokokon kívül még bizonyos számú, a zsinat által választandó meghatalmazott is vegyen részt a konkla- véban. A baseli zsinat végül kimondotta, hogy a zsinat folyamata alatt beállott trónüresedés esetén a választás a zsinat helyén 60 nap alatt történjék meg.

A XV. század második felétől kezdve a pápák majd mindegyike adott ki rendelkezéseket a pápaválasztásra nézve. II. Gyula pápa 1505-iki

rendeletével minden simonia útján történt választást érvénytelennek jelentett ki. IV. Pál pápa 1558-ban megtiltotta, hogy még a pápa életében tartassanak tanácskozások utódját illetőleg. IV. Pius pápa 1562 október 9-iki rendelkezésével különösen X. Gergely és VI. Kelemen rendelkezéseit újította meg. XV. Gergely 1621-ben az egész választási eljárást újra szabályozta, titkos írásbeli szavazást rendelt el és elrendelte, hogy naponként két szavazás történjék. Ugyancsak ő állapította meg 1622 márczius 16-iki rendelkezésével a pápaválasztásnál követendő szertartásokat. XII. Kelemen pápa pedig 1732 október 5-én és december 24-én

kat befolyásoltnak engedjék. V. Károly császár ekkor ugyanis, császári méltóságára való hivatkozással azt a jogot követelte magának, hogy bizonyos egyéneket a pápai méltóságból kizártnak jelenthessen ki és a bibornokoktól ebbeli jogának figyelembevételét követelte. Tényleg ezt a jogát néhányszor gyakorolta is és így a kizárási jognak megalapítója lett. Ebbeli joga V. Károlynak német- és spanyolországi utódjaira is átszállott, de egyelőre csak Spanyolország gyakorolta. XIV. Lajos idejében Franciaország is igényt támasztott e jogra. Később, midőn a német birodalom megszűnt, Ferenc császár e jogot maga, mint osztrák császár

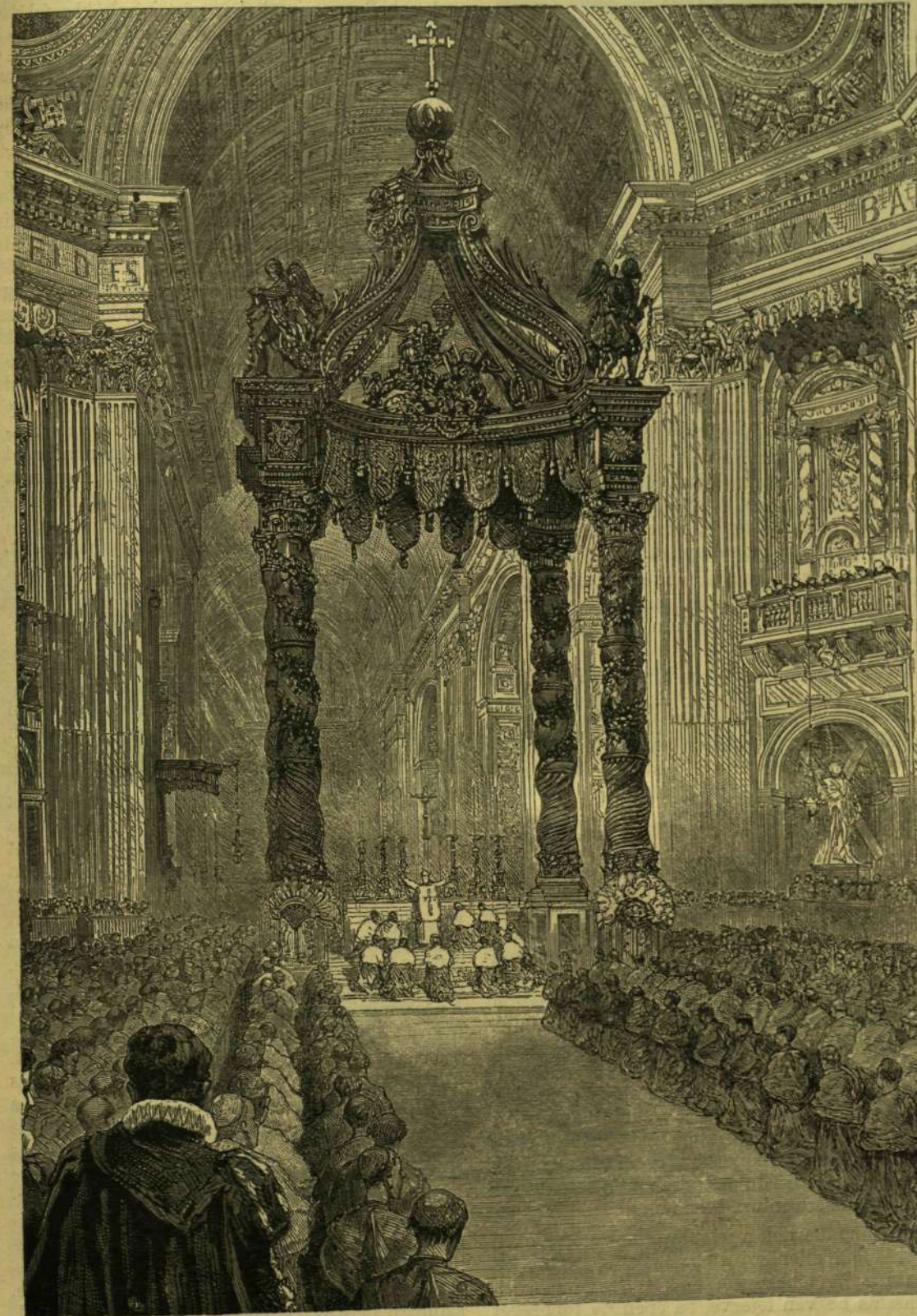
pitja a pápa elhunytát, mire a kamarások egyike az elhunyt kezéről levonja a halászgűrűt és ezt a bibornok-kamarásnak adja át. Ezzel ez jelképeleg átveszi a trónüresedés idejére az egyház fölötti hatalmat. Ezzel együtt megszűnik minden pápai hivatal működése, csak a bibornok-kamarás és a bibornok-penitentiárius működnek a trónüresedés ideje alatt is. Az előbbi erre az összes bibornokokat hivatalosan tudósítja a pápa elhunytáról, a bibornok-államtitkár pedig, kinek hivatalos működése szintén megszűnik, a diplomáciai testülettel közli a beállt halálesetet. Régebben a bibornok-kamarás a városi hatóságot is tudósította a pápa elhunytáról, mire a gyász jeléül a Capitolium nagy harangja megkondult.

A pápa holttestét a halál beállta utáni 24 óra alatt behalaszamoztatva, rendes ruhába felöltöztetik és a pápai lakosztályban ravatalozzák fel. Innen az elhalálozás utáni második nap este a holttestet a sixtini kápolnába viszik át, hol az összes a pápa által viselni szokott ruhákba (u. m. alba, stola, tunica, dalmatica, fanon, vörös misemondó ruha, pallium és arany mitra) felöltöztetik. A sixtini kápolnában csak egy éjjel marad a holttest; a következő reggelen a Szent Péter-templom kanonokjai viszik át, és beviszik a Szent Péter-templomba, hol a szentség-kápolnában teszik ravatalra oly módon, hogy lábai a kápolna vasrácsán túl kiállanak. Három napon keresztül marad a holttest itt kiállva, harmadik nap este az átellenben fekvő kórus-kápolnába viszik át a bibornokok jelenlétében. Itt beszenteltetve, hármassal: ciprus-, ólom- és tölgyfakoporsóba helyezik. A koporsóba három zacskó arany-, ezüst- és rézpenzt tesznek, mindegyik fajtából annyi darabot, a hány évig az illető a pápai trónon ült, továbbá egy, a nevezetesebb eseményekről beszámoló iratot. A holttestet vörös fátyolba, arczát és kezeit pedig kendőbe burkolják. A két első koporsót a bibornok-kamarás, a főudvarmester, a Szent Péter-templom káptalanjának és káptalani elöljárójának pecsétjeivel pecsételik le. A koporsó ideiglenesen a Szent Péter-templomban a kórus-kápolna melletti sarcophagban helyeztetik el, hol mindaddig marad, míg a sírhelye ott, hol az elhunyt végleg óhajtott eltemettetni, el nem készül, azonban az átvitel egy év lefolyása előtt nem történhetik meg.

A Szent Péter-templomba történt átviteltől kezdve kilencez napon keresztül ünnepélyes isteni tiszteletet tartanak, mely idő a konkla- vé előkészületeire is szolgál. A bibornok-kamarás viszi itt is a főszerepet, kit állandóan a svájci testőrség díszőrsége kísér, joga van pénzt vetetni, ő ügyel fel az apostoli palotára, és működésében a bibornoki testület három rendnek dékánjai segítkeznek neki, kikkel naponként ülést tart. Ép így üléseznek naponként a bibornokok is, kikben ez időre az apostoli szék összes hatalma összpontosul. Ennek külső jele az a baldachin, mely mindegyiknek széke fölé borúl. A bibornoki testület első ülését a pápa halála utáni harmadik napon tartja, mely alkalommal a választási törvények felolvastatván, arra esküt tesznek. Ebben az ülésben török szét a halászgűrűt és az elhunyt pápa pecsétnyomját. A következő üléseken a folyó ügyeket tárgyalják, a konkla- vé előkészületek, ez ülésekben történik a konkla- vé helyiségeinek kisorsolása, a kísérő személyzet megválasztása, konkla- véra felügyelő bizottság megválasztása, az idegen követek fogadása stb. Ugyanekkor folynak már a tárgyalások a megválasztandó pápa személyére nézve is, míg végre a konkla- vé kezdetére kitűzött idő elérkezik. A konkla- vé helyiségeinek felosztása kisebb lakosztályokra VI. Kelemen óta van divatban. Minden helyiség fölött az illető bibornok címere helyeztetik el, ki abban a konkla- vé tartására lakni fog. A konkla- vé költségei természetesen tetemesek szoktak lenni; a legutolsó pápaválasztás költségei, beleértve az elhunyt pápa temetésének költségeit is, 150.000 lírara rúgtak.

A konkla- vé kezdete és lefolyása.

A konkla- vé rendszeren a pápa halála utáni tizenegyedik napon kezdődik. A meghatározott napon a bibornokok egyike misét mond, mire szent beszéd következik, rendszeren a pápaválasztásról. Ezután történik a bevonulás a konkla- véba. Elöl viszik a keresztet, utána következnek

XIII. LEO ARANYMISÉJÉT MONDJA A SZENT PÉTER-TEMLOMBAN 1888).

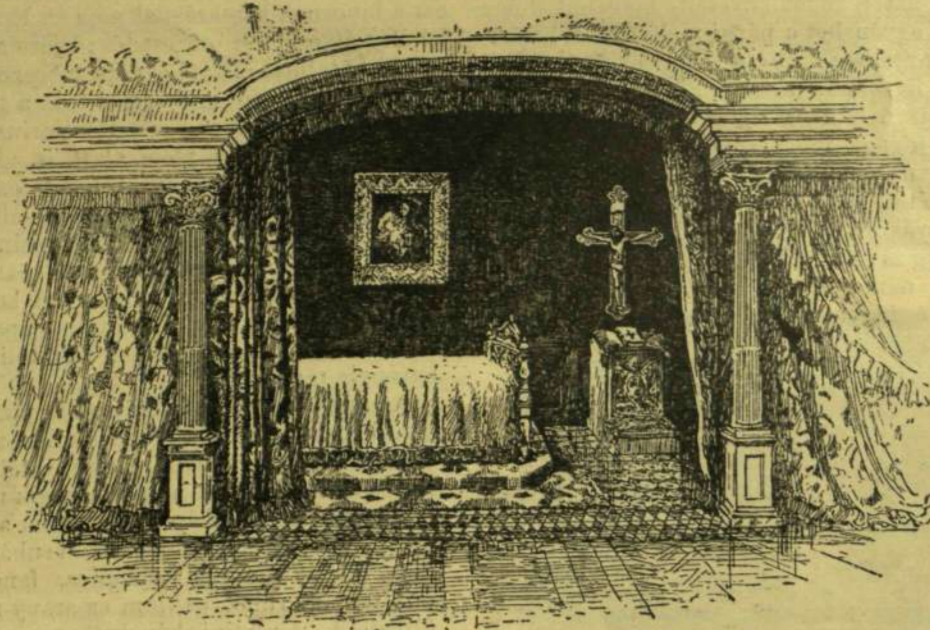
kelt rendeleteivel betetőzte a konkla- véra vonatkozó törvényhozási intézkedéseket, melyeknek főczélja a pápaválasztás szabadságának és függetlenségének minden irányban való megóvása. Az ő rendelkezéseit utódjai is nagyrészt megtartották, jöllehet az adott viszonyokhoz képest egyik-másik tekintetben változás történt. Így VI. Pius 1798-ban és VII. Pius 1807-ben fölmentette a bibornokokat azon határozmányok alól, melyek a körülmények alkulásai folytán meg nem tarthatók. Hasonlóképp járt el IX. Pius pápa is 1878 január 10-ikén kiadott rendelkezésével.

A világi érdekek természetesen csakhamar igyekeztek maguknak befolyást biztosítani a konkla- vé lefolyásába. Az 1562 október 9-iki pápai rendelet megtiltotta a bibornokoknak, hogy világi hatalom beavatkozása által magu-

résére vette igénybe. E jog jelenleg Ausztriát, Spanyolországot és Franciaországot illeti meg és Ausztria a XIX. században tartott konkla- vék alkalmával több ízben gyakorolta is.

Szertartások a pápa halála után.

A pápa halála után az ügyek vezetése a bibornok-kamarásra (camerlengo) száll. Jelenleg e tisztséget a bibornoki kollégium dékánja, Oreglia di San Stefano, tölti be. A bibornok-kamarás az udvari papsággal, a főudvarmesterrel és a titkos kamarásokkal belép a halottas szobába, melyben a Szent Péter-templom gyóntatói állják körül a halottas ágyat. A bibornok-kamarás rövid ima után az ágyhoz lép és egy ezüst kalapáccsal háromszor üt az elhunyt homlokára, nevének szólítva azt. Erre hivatalosan megáll-

XIII. LEO PÁPA HÁLÓ SZOBÁJA, A MELYBEN MEGHALT.

a bibornokok, mindegyik a maga kíséretével, kísérvé a svájci és a nemes testőrség által. A Veni Creator eléneklése mellett a menet a konklave kápolnájába vonul, hol újból esküt tesznek a választási szabályok megtartására. Mindegyik bibornok a konklavéba két kísérővel léphet be, kivételes esetekben egy harmadik is engedélyeztetik. A szükséges szolgaszemélyzet kívül még egy sekrestyés, gyóntató, stb. van, kiknek száma azonban 35-nél nagyobb nem lehet. Ezeknek szokás szerint az új pápa nagyobb pénzüsségeket ad ajándékba a választás után, valamint évi nyugdíjra is tarthatnak igényt. A legutolsó konklavében az összes bennlevők száma a bibornokokkal együtt 250 volt. A konklave őrizete a pápai fődvarmester, a marsall és a svájci és nemesi gárda parancsnokának kezében van, a két első jogosítva van emlékérmeket veretni. A bevondulás estéjén adott jelre mindenki, ki nincs jogosítva a konklavében jelen lenni, köteles azt elhagyni, mire a konklave ajtaját kívül-belül elzárják. Régebben az ajtó befalaztatott. A külvilággal való érintkezés csak bizonyos szabályok mellett történhetik, tulajdonképpen az egész idő tartama alatt szűntetni kellene, azonban ez gyakorlatilag nem vihető keresztül. A bezárás után csakis akkor nyílik meg a konklave ajtaja, ha elkésve érkező bibornok lép be, avagy beteg távozik el.

Ha a választás a Vatikánban történik, a választás színhelye a szent Péter kápolnája. Az oltár evangélium oldalánál a pápai trónusok állítják fel, két oldalán a fal mentén a bibornokok helyei vannak felállítva, minden szék fölött egy leereszthető baldachin, a szék előtt az illető bibornok címere terítőjével borított asztal. A kápolna közepén asztalok vannak írószerekkel, az oltár előtt szintén egy a választási eljárásra szolgáló asztal, továbbá egy kályha, melyben a szavazó cédulákat elégetik. A kályha csöve egy ablakon át a szabadba szolgál.

Minden nap reggel adott jelre a bibornokok a kápolnában gyűlnek össze, első nap a bibornoki testület dékánja mondja a misét, mely alatt az összes bibornokok megáldoznak. Mise után kezdődik a választási aktus, melynek kezdetekor a bibornokok kísérei mind eltávoznak.

XV. Gergely rendelése szerint naponként két ülést tartanak. Választási joggal bír valamennyi a konklavében jelenlévő bibornok, a ki diakonussá föl van szentelve. Azok, kik Rómában még nem voltak a bibornoki kalap átvétele végett, XV. Gergely rendelkezései szerint szintén bírnak választói joggal. Választható a legtágasabb értelemben minden igazhittű keresztény férfiú. Azonban VI. Orbán óta (1378—1389) csak bibornok választatott meg a pápai trónra. Ép így nincs a pápai méltóság a nemzetiséghez kötve, azonban 1523 óta csak olasz választatott meg, a mi onnan is magyarázható, hogy a bibornoki testületnek, — mely 70 tagból áll, — többsége olasz származású.

A választási mód háromféle és pedig:

1. A Szentlélek sugallata által, mely nem egyéb, mint egyhangú felkiáltással megejtett

választás, melyre nézve XV. Gergely szabályzata azt rendeli, hogy csak elzárt konklavében, a jelenlévő bibornokok részéről összesen és egyenként, ellenmondás nélkül és előzetes tárgyalás nélkül történhetik csak meg. Az «eligo» szóznak kimondása világosan kell, hogy megtörténjen, illetőleg írásban kell megadotnia.

2. Kompromisszum által, a mi tulajdonképpen egy, a bibornoki testület által választott szűkebb bizottság útján történik, mire nézve egy külön eljárási mód van megállapítva.

3. A rendes választási mód a scrutinium által, mely három részből áll, az antescrutinium, a tulajdonképeni scrutinium és a postscrutinium.

A választás kezdetén sorshuzás útján három scrutator választatik meg, kik a választási menetet vezetik és három oly megbízott, kik a czelláikban esetleg betegen fekvő bibornokoktól hozzák el a szavazó cédulákat. Az antescrutinium öt részből áll. A szavazáshoz szükséges cédulák nagysága és formája pontosan elő van írva. A cédula felső részére a választó neve, a középső részbe a jelölt neve, az alsóba egy tetszés szerint választott szám és egy jelmondat iratik. Ezután a cédulák részenként összehajtatnak és lepecsételtetnek. A pecsétnyomó azonban nem lehet ugyanaz, a melyet a bibornok rendszeresen használni szokott. Ezután a tulajdonképeni scrutinium kezdődik. A bibornokok sorban a választási asztalra helyeztetik kebelük elé lépnek és térdet hajva, rövid fogadalmat mondanak el, mire a szavazó cédulát a kebelükbe bocsátják. A betegetől az e cédula választott megbízottak zárt kezében hozzák el a cédulákat. A szavazatok leadása után azok megszámláltnak, mire a szavazólapok fölolvastatva és összeszámításra következnek. A cédulák zsinórra fűzetnek, mire a postscrutinium kezdődik.

Minden bibornok a jelenlévőknek előtte fekvő jegyzékéből ellenőrzi a választás menetét; ha valaki a $\frac{2}{3}$ többségnél többet nyert, akkor a választás be van fejezve, ha épen $\frac{2}{3}$ többséget nyert, mindenképp megállapítják, vajjon nem szavazott-e magára. Ha a választás törvényesen történt, sorshuzás útján három ellenőrzőválasztanak, kik az egész szavazást ellenőrzik. Ha a $\frac{2}{3}$ többség nincs elérve, akkor új szavazásnak van helye, u. n. accessio, mely alkalommal csak a szavazatokat nyertesekre történik a szavazás. Ennek végeztével a leadott szavazatok összeolvasztatnak, azonban senkinek sem szabad az accessióban arra szavazni, a kire a scrutiniumban szavazott, mert az újabb szavazásnál nyert szavazatok az első szavazásnál nyertesekhez számítatnak hozzá. Ha valaki megmarad a mellett, kire első ízben szavazott, a szavazási cédulára ezt írja rá: *Accedo nemini, senkies nem járlok, a mi azt jelenti, hogy első ízben szavazatát föntartja. Ha az accessio sem hozza meg a $\frac{2}{3}$ többséget, a szavazó cédulák kevés nedves szalmával keverve elégettetnek, az így támadt füst, a sfumata jelenti, hogy a választás eredménytelen maradt.*

A választás eredményének kihirdetése s a pápa megkoronázása.

Ha a választás eredményével járt és kihirdetett, adott jelre a szertartásmesterek és a sekrestyés belépnek a konklavéba. A bibornoki testület dékánja két társával a megválasztotthoz lép és kérdést intéz hozzá, elfogadja-e a reá esett választást. Az igenlő válasza az összes bibornokok a székük felett lévő baldachint lebecsátják, jelölve annak, hogy a pápai szék be van töltve. A második kérdés arra vonatkozik, hogy mily nevet vesz föl a megválasztott. Ez II. János pápa ideje, 523 óta van szokásban. Mialatt a választás egész menetéről szóló jegyzőkönyv fölvetetik, a megválasztott a sekrestyébe megy, hol a pápai ruhákba felöltöztetik, mire visszatér a kápolnába, hol a bibornokok hódolatát fogadja. A bibornok kamarást állásában megerősíti, ki is átadja neki a halászgyűrűt. Ez alatt a konklavét kinyitják és az első bibornok-diakonus a kereszt elővitelével mellett a Szent Péter-templom erkélyére megy és ott a választás eredményét kihirdeti. «Nagy örömet hirdetek nektek, pápánk van már, főtisztelendő és főméltóságú . . . bibornok úr, ki . . . nevet vette föl.» Erre megkondul a Szent Péter-templom harangja, utána a többi templom. Régebben, midőn az egyházi állam még fennállott, az Angyalvár fokán eldördültek az ágyúk, üdvözölve az új pápát. A bibornok diakonus visszatéré után a konklave megnyitják, a pápa a többiek hódolatát fogadja, majd maga is a Szent Péter-templom erkélyére megy és első pápai áldását adja. XIII. Leo választásánál ez elmaradt, a pápa az áldást nem a Szent Péter-templom terére nyíló erkélyen, hanem a templom belsejébe nyíló adta. Ezután a második hódolat bemutatása következik a szent Péter kápolnában, mely a Vatikán, és egy harmadik, a Szent Péter templomban, mely az apostolok sírjának birtokba vételét jelképezi. Ez utóbbihoz a pápát a sedia gestatoria ünnepélyes menetben viszik el a Péter-templomba.

Ha a megválasztott pápa már a püspöki felszentelést megnyerte, a koronázás minden akadály nélkül megtörténhetik. Ellenkező esetben a hiányzó felszenteléseket megadják neki. A koronázást először a XIII. században találjuk említve. Színhelye a Szent Péter-templom kapuja, hová ünnepélyes menetben vitetik a pápa. Itt a Szent Péter-templom papsága hódol neki, utána bevonul a pápa a templomba. A fölirtáshoz menet a szertartásmesterek egyike három ízben lép a pápa elé, mindannyiszor ezüst bot végére tűzött közcsonomót éget el e szavak kíséretében: «Szent Atyám! így műlik el a világ dicsősége.» Miután a pápa felöltöztet, kezdetét veszi a nagy mise, melynek folyamán a pápára ráadják a palliumot. A nagy misére, mely alatt külön e célra rendelt litániát énekelnek, külön szertartások vannak kiírva, végeztével a pápa elhagyja a templomot, és az erkélyre megy, hol 1555 óta a koronázás vége megy. A második bibornok-diakonus a pápa fejére teszi a hármaskoronával ékített tiarát, e szavak kíséretében: «Fogadd a hármaskoronával ékített tiarát és tudd meg, hogy te vagy a királyok és fejedelmek apja, a föld kormányzója, Jézus Krisztus földi helytartója, kinek dicsőség és tiszteltetés adassék az idők végezetéig. Amen.»

A tiara a pápai méltóság külön jelvénye, azonban nem az egyházi méltóság jele, már III. Ince pápa mondja, hogy a korona az uralom, a hatalom jelvénye, míg a mitra, a püspöksüveg az egyházi méltóság. Jelenti pedig a tiara az egyházi teljhatalmat, mely Szent Péter primatusában, elsőbbségében befoglaltnak. A koronázással a pápaválasztás szertartásai legalább a jelen időben be vannak fejezve.

Régebben még egy része volt a pápaválasztásnak, a «possessio», a lateráni palota birtokba vétele. Ez 1878 óta elmaradt. Jelentősége régebben nagy volt, mert hiszen a lateráni palota volt tulajdonképpen a pápai székhely. E possessio a régi időkben nagy pompával és ünnepélyességgel történt meg, szintén az e célra előírt szertartások és szokások megtartásával. Ez uton mutatta be hódolatát a római lakosság, közte a római zsidóság is, és e possessio egyik legfényesebb látványossága volt különösen a közép és újkor Rómának.

Az egyházi állam elvesztése folytán már az 1878-i konklave is sokat veszített a külső fény-

ből. Az akkori viszonyok között a konklave és a vele összefüggő egyéb szertartások a Vatikán és Szent Péter belsejében folytak le, a nélkül, azonban, hogy az egyházi és a százados gyakorlat által szentesített érdemleges részek változtak volna. Akkoriban IX. Pius pápa még halála előtt tett bizonyos rendelkezéseket a konklavéra nézve, vajjon XIII. Leo is tette erre vonatkozó intézkedéseket, azt még nem lehet tudni.

Az egész művelt világ figyelme természetesen e napok alatt arra fordul, ki lesz XIII. Leo utódja. Mint minden választásnál, itt is meglepetést hozhatnak az események. A pápaságra vágyók, a «papegiantik» száma természetesen nagy, de azok, kik a pápaságra komolyan szóba jöhetnek a «papabilik»-é, aránylag csekély. A római nép ajkán élő közmondás szerint mint bibornok lép ki a konklavéból az, ki oda mint pápa lép be, vagyis a kinek legtöbb kilitása van a megválasztásra, az megbukik.

Szent Malachiás armaghí püspök nevéhez fűződik az a pápáról szóló jóslat, mely rövid mondatokban jellemzi 1143 óta a pápákat. Ez a jóvendülés mintegy útbaigazítást akar adni a jóvendő pápa személyiségére nézve. XIII. Leóra azt mondta «Lumen de coelo» és ezt a Pecci címerrel hozták összekötésbe, mely tudvaleg egy üstökös csillagot tartalmaz. Utódjára a jóvendőnek «Ignis ardens» kifejezést alkalmazza. Vajjon ki lesz e lánggal égő tűz, ki tudná már ma megmondani?

Aldásy Antal.

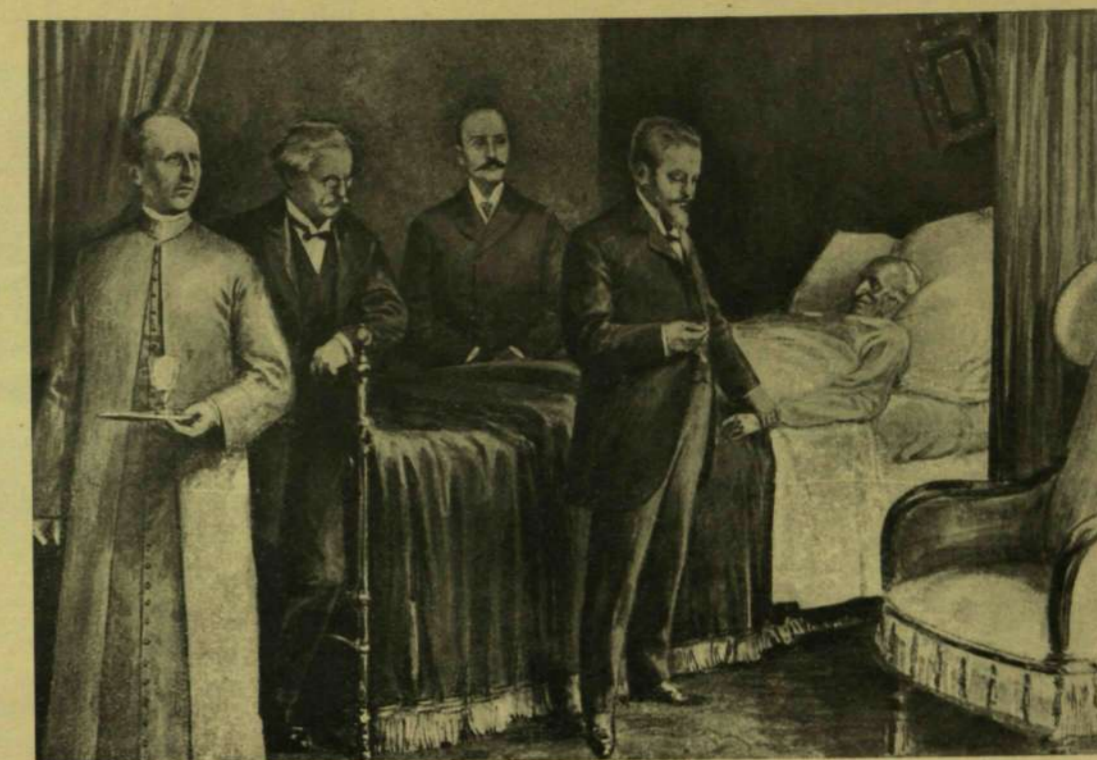
XIII. LEO PÁPA ÉS A MAGYAROK.

A közelmúlt években számos magyar zarándoklat kereste föl Rómát és járult külön kihallgatásra a pápa elé. Az 1900-iki jubileumi szent év, 1902-től kezdve az idej márcziusig pedig Leo pápaságának huszonötödik évfordulója bőséges alkalmat adott arra, hogy százankint vándoroljanak az örök városba s láthassák és hallhassák azt a csodás életű aggyást, a ki gyöngének látszó testalkata mellett is, lelki erejének frissességével, éleveségével, gondolatának mélységével és a hívei iránt nyilvánuló érzésének gazdagságával mindenkor bámulatot keltett, még azokban is, kik bár nem katolikusok, egy-egy zarándokcsoporthoz csatlakoztak.

Az első nagyobb magyar zarándoklat abból az alkalomból indult Rómába, hogy XIII. Leo pápa aranymiséjét mondotta 1888 január 1-én. A megelőző években csak kisebb csoportok, egyes személyek jártak a Vatikánban a magyar püspökökön kívül, a kiknek időszakonként kötelességük megjelenni az «apostolok sírjánál». Ezek a magyarok, a kik külön kihallgatásban részesültek, már akkor örvendezve beszéltek,

A PÁPA SVÁJCI TESTŐREI DÍSZBEN. KÖZNAPI RUHÁBAN ÉS SZOLGÁLATON KÍVÜL.

Pio Centra komornyik. Rossoni, Lapponi és Mazzoni orvosok.

ORVOSI TANÁCSKOZÁS A PÁPA BETEGYÁNYÁL.

milyen érdeklődéssel tájékoztatta magát XIII. Leo pápa a magyar viszonyokról s mennyire ismeri a szentszékekkel annyi századon át folytonos szoros érintkezésben állott Magyarország történetének kiemelkedő mozzanatait.

Budavár megvételének kétszázados évfordulója 1886-ban adott alkalmat XIII. Leonak, hogy először lépjen közvetlen érintkezésbe a magyarokkal. Ekkor az egész magyar katolikus világhoz szóló encziklikát bocsátott ki a magyar püspökökhöz. Ez encziklikának különös jelentőséget adott az a körülmény, hogy hivatalos kiadásban az összes nemzetek katolikus püspökei megkapták s így az egész világon hirdette a pápa körlevelét Magyarország zivataros múltjának dicsőségét.

«Hőn és régén óhajtottuk, — mondja az encziklika bevezető soraiban, — hogy hozzátok, mint néhány más nemzet püspökeihez alkalmasan intézhessek apostoli szózatunkat s pedig azon szándékkal, hogy veletek közöljük nézeteinket mindarról, a mi a kereszténység fölvirágoztatására s a magyarok üdvére válnék. Erre épen e napokban a legjobb alkalom nyílt, midőn Magyarország Buda visszavételének kétszázados emlékét örömjongással üli meg.»

Melegen emlékezik meg e körlevelében XI. Ince pápáról, a ki az Odessalchi-családból származott s a kinek csak nemrég szolgáltattott igazságot Thaly Kálmán jeles történettudósunk a képviselőházban; mert nagyrészen XI. Ince első nagy adományának és egész Európát felrúzó sürgetésének köszönhetően Buda megszabadítását.

A körlevelé nagy része, mint azt mindenki természetesen fogja találni, egyházi jellegű és sokat foglalkozik a jóvendő nemzedék, az ifjúság vallásos nevelésével; az egészséget azonban véges-végig a magyar nemzet iránti meleg szeretet hangja hatja át.

Ez a körlevelé nem kevésbé járult ahhoz, hogy az aranymiséje alkalmából rendezett első nagy magyar zarándoklat fényesen sikerüljön. A zarándoklat Budapestet gyűlt össze 1887 novemberben és Simor János akkori bíboros hercegprímás vezette a püspöki kar tagjainak társaságában. A zarándoklat rendkívül barátságos fogadtatásra talált a pápánál.

Ót év múlva, XIII. Leo püspöki jubileuma alkalmával már több ilyen zarándoklattal találkozunk. Ezek közül különösen kiemelkedik a Dessewffy Sándor püspök által vezetett csanád-egyházmezei zarándoklat, mely alkalommal először nyujtották át XIII. Leo pápának latin költeményei magyar fordítását. Csicsáky Imre, jelenleg szombolyai plébános fordította, a ki a pápának azóta megjelent többi költeményét is híven ültette át hazánk nyelvére. A világ különböző nyelvein megjelent fordítások közül kevesnek örült szemmeláthatólag oly nagyon, mint a magyar fordításnak, a mit nem mulasz-

Mult bellantes adversus me:
Ego autem in te sperabo Deus meus
2:55.
Leo O. P. XIII.

XIII. LEO PÁPA KÉZIRATA.

RÓMA. — A SZENT PÉTER-TEMLOM, A VATIKÁN ÉS AZ ANGYALVÁR.

vérmeéklét sajátsága. Keze azonban hideg volt állandóan, annak jeléül, hogy vérkeringése mégis lassúbb. Hangja még elég erős volt, úgy hogy az egész termet betöltötte, csak hanghordozásán hallhattuk, hogy öreg ember hangja. Erősen fogta kezemet és a míg beszélt, szeliden simogatta s ha feleletet várt, erősen szemembe nézett. Hallása bámulatosan jó volt, azonnal megértette a halk szót is és felelt rá, hol latinul, hol olaszul.

Az 1900-iki szent év is több magyar csapatot vonzott Rómába. Ezek közt első volt az

áprilisban indult országos zarándoklat, mely azonban nem indult a legalkalmasabb időben. Ugyanis akkor egy kiállott betegség következettében az agg pápa gyöngéledett, másrészt éppen április végén nagy tömeg olasz, francia, belga, német és cseh találkozott össze Rómában, úgy hogy alig tudtak lakást szorítani a sok idegennek. Az orvosok tilalma miatt a nagy sereget nem fogadhatta külön a pápa, hanem egyszerre a Szent Péter bazilikában. Ez persze sokakat kellemetlenül érintett, a kik közelébe szerettek volna jutni. Hogy azonban

a magyarok akkor sem enyésztek el a nagy tömegben, azt kitüntette azzal, hogy a magyar püspöki kart és a tekintélyesebb világi egyéneket másnap külön fogadta s külön választ is intézett írásban a magyar felíratra.

1902-ben azonban már megint bámulatosan helyreállott az egészsége s valamennyi magyar zarándoklat külön-külön napon járulhatott eléje s úgy a csoportokat, mint az egyeseket, nem törődve a fáradsággal, hosszabb megszólításokkal tüntette ki, a mi el nem halaványuló emléket hagyott mindegyikben. Sz. J.

A SZENT PÉTER-TEMLOM ÉS A SZENT PÉTER-TÉR A PÁPA ÁLDÁS-OSZTÁSA ALKALMÁVAL.

A RÁKÓCZI EREKLYE-KIÁLLÍTÁS KASSÁN.

jai beutazták az egész országot, felkutattak minden emléket, — kiderült, hogy kegyeletes és gondos kezek a történelmi kincsek egész halmazát őrzik, melyek összegyűjtve, hiven tükröztetik vissza az egész kort s annak minden ne-

Kétszáz esztendeje annak, hogy történelmünk egyik legragyogóbb alakja, II. Rákóczi Ferencz, fegyvert fogott a szabadságért. Abban a küzdelemben, mely 1703—1711-ig lefolyt, a szabadságszeretet, az áldozatkészség és a magyar vitézség felemelő példái tündökölnék elénk s lelkesítő fényben tüntetik fel ama kort és vezérférfiát, II. Rákóczi Ferenczet, a ki — pártensének szavai szerint — «édes hazánkért, nemzetünkért, régi szabadságunkért, a hatalmas Istennek segítségével, az ő hatalmas hadakozó karjának erejével, tökéletes szívvel, lélekkel» szentelte életét a nagy nemzeti ügynek «minden privatumnak vágyódása nélkül».

A mostani kétszázadik évfordulón az egész ország ünnepli Rákóczi korának emlékezetét; de a legszebb ünnepet kétségkívül az egykori kurucz főváros, Kassa üli, a hová hazafias lelkesedéssel, nagy gondnal és buzgalommal összegyűjtötték a kurucz-korszak megmaradt ereklyéinek java részét s kiállítást rendeztek belőlük. E kiállítás ünnepélyes megnyitása július 26-án megy végbe.

A kiállítás eszméjének megvalósítása sok akadályba ütközött, mert eleinte tájékozódni sem igen lehetett, van-e annyi Rákóczi korabeli emléktárgy, mely elegendő arra, hogy a kiállítás méltó legyen az ünnepi alkalomhoz. De a mint a felhívások széjjelmentek s a kiállítás rendezőségének egyes buzgó tag-

vesebb szereplője, de főképen a nemes vezér: II. Rákóczi Ferencz emléket.

A kiállítás eszméjét egy azóta elhunyt kassai polgár: Schalkház Lipót vetette fel. Az ő kezdeményezésére aztán Kassa irodalmi köre, a «Kazinczy-kör» vette kezébe az ügyet, melynek buzgó főtájkára: Gerlóczy Géza, felismervén a terv nemzeti jelentőségét, nagy tevékenységet fejtett ki az ügy érdekében. Érintkezésbe lépett első sorban a Rákóczi-kor kiténő kutatójával, Thaly Kálmánnal, a kinek útmutatása és buzditása mellett vetette meg a kiállítás alapját.

Az eszme hamar országos érdeklődést keltett s a kiállítás védőségét közéletünk következő kiváló szereplői vállalták el: gróf Apponyi Albert, a képviselőház elnöke, gróf Csáky Albin, a főrendiház elnöke, Bubics Zsigmond, Kassa tudós püspöke, gróf Zichy Jenő, gróf Károlyi Sándor, Thaly Kálmán s Berzeviczy Albert, — díszelnökök pedig Takács Menyhért jászói prépost, Fraknoi Vilmos püspök, Szalay Imre, a Nemzeti Múzeum igazgatója, gróf Teleki Géza, báró Nyáry Jenő, Ráth Péter, Berczelly Jenő kir. táblai elnök, Kun Bertalan ev. ref. püspök, Beöthy Ákos, Rákosi Jenő, Forster Gyula és Péchy Zsigmond, továbbá Bárdossy Jenő, gróf Csáky Zenó, gróf Hadik Béla, Hámos László főispánok lettek.

Százas nagybizottság alakult, melynek elnöke dr. Takács Menyhért jászói prépost, szóval és

II. RÁKÓCZI FERENCZ.

ELSŐ FEGYVERTEREM, A HÁTTÉRBE KURUCZ KONYHÁVAL.

A falon látható képek: (balra) Széchenyi Pál kalocsai érsek. Vak Bottyán kurucz generális Sopron alatt. Thurzó György nádor. A második sorban: Rákóczi birtokában volt várak és kastélyok képei, ezek alatt: bivalybőr veder s gyújtó rőzsekötegek a krasznahorkai várból. Fenn, a falon megyei bandériális zászlók a 17. s 18. századból. Középen: fegyverek a 17. századból. Háttérben a kurucz konyha egy állványa Wasserburger János, löcsei rézműves által 1650-ban készített óntányérokkal.

GRÓF ZICHY JENŐ TERME.

Jobbról gróf Zichy Péter (gróf Beresényi veje) arcképe, alatta ereklyetartó kép esztől faragva, ez alatt szekrény 1664-ből. Elöl nagy üvegszekrényben ezüst kancsók, serlegek, forgótartók, e mellett levő kisebb szekrényben Bethlen Gábor násfája, Thököly mentésze, zománcozott kalpagforgója s egyéb ékszerek a 17. és 18. századból. Háttul II. Rákóczi Ferenc bársonnyal bélelt szánkója. A falakon kurucz és labancz hadizászlók.

tettel hatalmasan előmozdította az ügyet, megalkult a végrehajtó bizottság is Münster Tivadar kassai polgármester elnök s Deil Jenő, kassai kereskedelmi s iparkamarai titkár ügyvezető elnök buzgó vezetésével. A végrehajtó bizottság minden héten ülést tartott.

Nagy vesztesége volt a kiállítás ügyének Gerlóczy Géza titkár korai elhunyta. Helyette Kerekes György és Szabó Adorján titkárok végezték a titkári teendőket.

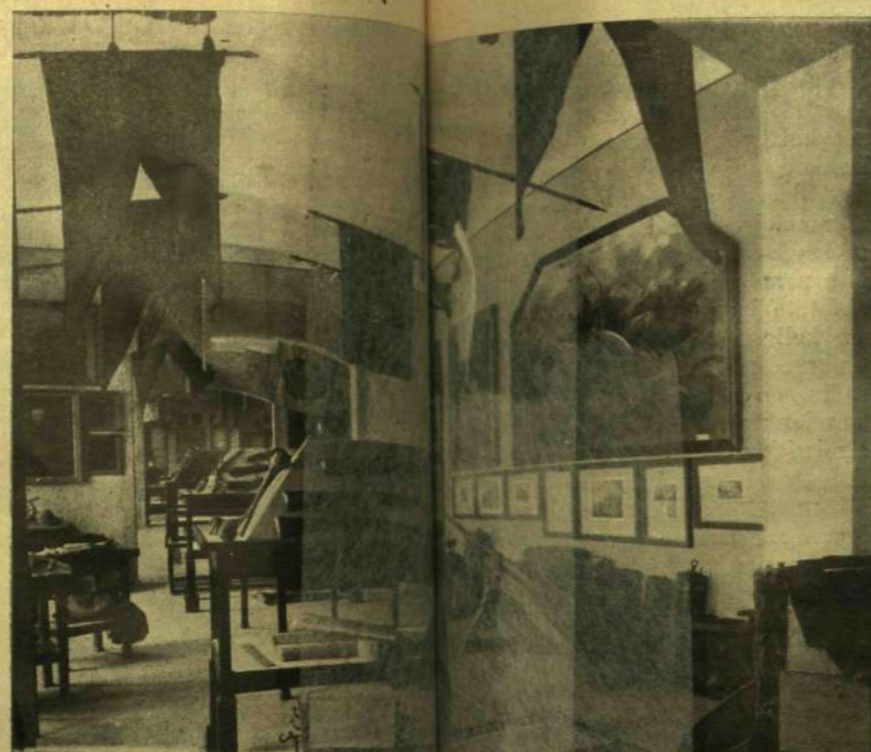
Az ekként szervezett kiállítási bizottság aztán kitartó munkát végzett. Működésük sikerét két férfi lelkes ügybuzgalma mozdította leginkább elő. Gróf Zichy Jenő volt az egyik, a kiállítás ügyének igen nagy szolgálatokat tett. Felbuzdulva a nemes eszmen, csaknem egész tevékenységét annak megvalósítására szentelte.

Minden héten leutazott Kassára, a végrehajtó bizottsági ülésekre, igen sok emberrel, a kik az ügyet előmozdították, érintkezésbe lépett, különösen pedig azokkal a főurakkal, a kiknek birtokában a legtöbb emléktárgy volt: betutazta az egész országot s személyesen kutatta fel s szállította el Kassára a Rákóczi-korabeli ereklyéket: végül pedig saját műkincseiből is két szobát rendezett be a kiállításon. Az ő közbenjárásának eredménye volt az is, hogy József Ágost főherceg is részt vesz a kiállításban, kistapolcsányi kastélyából való igen becses Rákóczi-korabeli ereklyékkel.

Másik lelkes munkása a kiállítás ügyének Mihalik József, a kassai múzeum igazgatója, a ki az összegyűlt igen bő anyagot alapos szakértelemmel rendezte, csoportosította, — kincseit

kellően megvilágítva a közönség elé tárta, úgy, hogy a kiállítás anyagának kitűnő elrendezésében való bemutatása által, vetekedik akármilyen múzeummal. Ugyancsak Mihalik József hozta el Krasznahorka-Váraljáról a gróf Andrássy Dénes tulajdonában levő, százakra menő műkincseket.

A kiállítás tisztán hazafias és kulturális jellegű lévén, az állami intézetek és maga a kormány is hathatós támogatásban részesítette. A vallás- és közoktatásügyi miniszter átengedte czéljaira a most felépült iskola tágas palotáját, a belügyminiszter csendőrséget rendelt a kiállított tárgyak őrzésére s a kereskedelemügyi miniszter 33% utazási kedvezményben részesíti a kiállítás megtekintésére utazókat. A M. Tud. Akadémia — mely az ünnepélyes meg-

RÉSZLET AZ ELSŐ FEGYVERTEREMBŐL.

Jobbról a falon labancz vérték és kardok, alul pedig a háttérben a krasznahorkai várból (kiállította gróf Andrássy Dénes), II. Rákóczi Ferenc hadiállományára. A terem közepén puskák s karabélyok a 17. 18. századból. A falon kurucz zászlók.

GRÓF ZICHY TERME.

A fal közepén Reimfuss Edének a metzsenői kurucz zászlójának festménye. Ettől balra gróf Werthers diplomata arcképe. A terem közepén ötvös művek s egyéb ékszerek. A háttul a szekrényben II. Rákóczi Ferenc díszkardja, elől II. Rákóczi Ferenc kározzelke.

A KASSAI RÁKÓCZI EREKLYETÁRSÁGBÓL. — Lévay István főlvételei után.

nyitáson több tagjával képviselteti magát, — az Országos Képtár és az Országos Levéltár készségegel engedték át a kiállításra Rákóczi-korabeli becses ereklyéiket.

De hazafias lelkesedéssel járult a kiállítás gyarapításához mindenki, a kinek Rákóczi-korabeli ereklyéje van. S így volt elérhető az, hogy tíz teremben 2000-nél több, — becsesnél becsesebb Rákóczi-korabeli emléktárgy szolgál a magyar közönség okulására, egy dicső kor emlékeibe való elmerülésre s a hazafias érzés apolására.

Becsés emlékjeljei ezek az ereklyék a kornak. Bemutatják nemcsak a hadviseléshez szolgáló mindenféle hadiszerszámokat, pallasokat, töröket, puskákat, talpas ágyúkat, várak védelmi eszközeit, hanem a háztartáshoz szolgáló min-

RÉSZLET A III-İK FEGYVERTEREMBŐL.

Balról a falon kurucz fegyverek, kardok s egy díszpartizan, mely II. Rákóczi Ferenc testőréé volt. A terem közepén ékkövekkel kirakott dísz löszerszám, (gróf Festetics Tasziló által kiállítva.) Csonttal kirakott harci fokosok és pisztolyok. A falakon felül lovassági bandériális zászlók, jobbról Rugendas-féle kurucz képek s báró Andrássy Miklós királyi konziliárius arcképe s képrészlet: gróf Bánffy Erzsébet, gróf Rákóczi László felesége a halottas ágyon, a 17. századból való olajfestmény. (Kiállította József Ágost főherceg.)

AZ ÖTVÖSMŰVEK TERME.

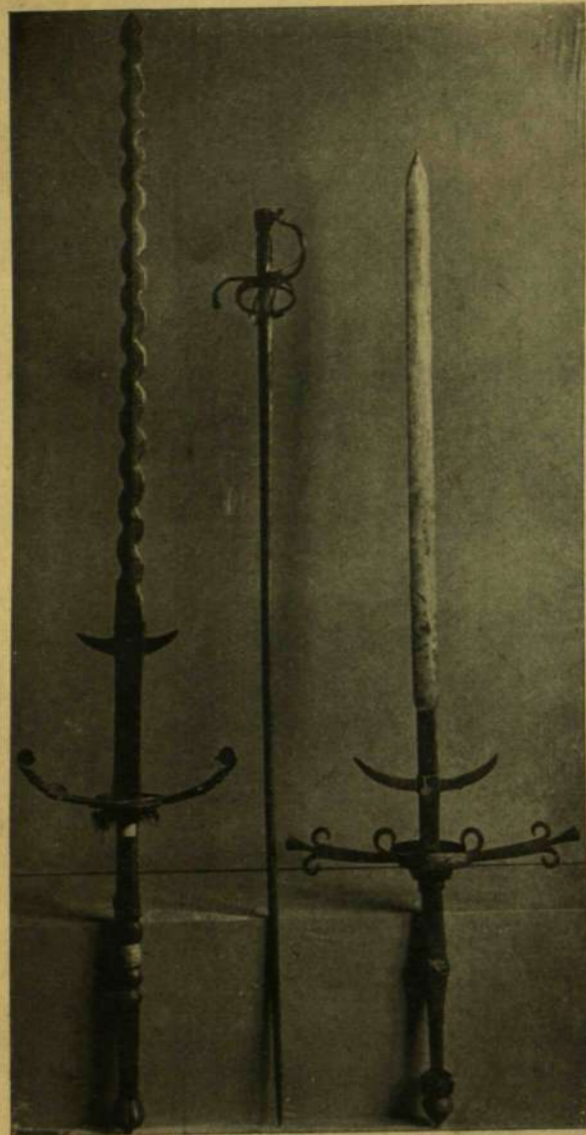
Az üvegszekrényekben kelyhek, kereszttek, monstrencziák, úrasztali serlegek, billikomok, talpas poharak, ananász és kókuszdió serlegek, ékszerek (József Ágost főherceg, a trencsényi kegyesrendiek, a mádi ev. ref. egyház, a kassai és kecskeméti ev. ref. templomok s magánosok által kiállítva). A terem közepén Nógrád vármegye zászlója 1663-ból és Bártfa városának egy kisebb lovassági zászlója.

denféle tárgyakat: talakat, serlegeket, művészi edényeket, háztartási czikkeket, pompás kiviteli kelyheket, búturokat, továbbá öltözeteket, mindenféle egyházi s díszruhákat. Tanulástól meríthet ezekből nemcsak a hazafias lelkesedés, hanem az iparművészet is, mert nagyobb részt magyar stílusú az edények és iparművészeti czikke.

Igen gazdag okiratgyűjtemény — a kor minden nagyobb emberétől — mutatja be az akkori idők mozgalmait. Az okiratgyűjtemény legbecsesebb része Thaly Kálmán gyűjteményéből való. Itt látjuk az ónodi országgyűlés törvényezikkeit 1707-ből, II. Rákóczi Ferenc általános katonai szabályzatát, — mely egykor Kisfaludy György kurucz brigadéros és lovassági ezredes kapitány példánya volt, — Rákóczi

sajátkezű aláírásával; a szatmári békepontokat 1711-ből Mária Terézia sajátkezű aláírásával, Sobieski János lengyel király levelét Thököly Imréhez 1685-ből, II. Rákóczi Ferenc 14 éves korabeli sajátkezű irt magyar levelét testvérénjéhez, Rákóczi Juliánához, stb. Rákóczi széleskörű diplomáciai összeköttetéseknek bizonyosságul szolgáló Frigyes választófejedelemnek (a későbbi porosz királynak), Zsófia, Hannover Braunschweig-Lüneburg választó fejedelemnőjének (az angol királyi ház özanyjának), XIV. Lajos francia királynak s Péter orosz cárnak sajátkezű levelei s még temérdek mindenféle, legnagyobb részt magyar nyelvű, becses okirat.

Ez okiratok közül különösen említésre méltók még a II. Rákóczi Ferenc elkobzott javai-

KÉTKÉZRE VALÓ PALLOSOK.

Balról Löcse sz. kir. város hatalmi jelvénye, középen pánczélszuró tör (Sizváky Imre tulajdona), jobbról kétkézre való pallas (József Ágost főherceg tulajdona).

nak jegyzéke (kiállítják néhai Csicsery Orosz Tamás örökösei), gróf *Bercsényi* Miklós paszszusa a hollandi követek számára, gróf *Zrínyi* Péternek *Zrínyi* Ilona lakodalmára szóló meghívó levele báró *Petrőczy* Istvánhoz s egyéb beces emlékei a kornak.

Gazdag és érdekes a képgyűjtemény. *II. Rákóczi* Ferencnek *Mányokitól* festett képein kívül, nagy változatosságban láthatók itt egykorú arcképei, sok beces miniatűr képe. De a *Rákóczi*-kor majd minden nevezetes emberének arcképe is megvan itt: gróf *Károlyi* Sándor, *Bercsényi* Miklós, báró *Andrássy* István, *Vak Bottyán* kuruczgenerálisok, *Esze* Tamás és a kor többi vezérférfiai. Igen érdekesek *Rákóczi* két fiának: *Józsefnek* és *Györgynek* szép gyermekkori arcképe. Ezek az arcképek eddig ismeretlenek voltak, a kiállítás buzgó kutatói fedezték fel gróf *Zichy* Rezsőnél. *Zrínyi* Ilonának és *Rákóczi* feleségének arcképei is beces tárgyak a képgyűjteménynek, melyben ezeken kívül sok egykorú csatakép, harézi jelenet is található.

A magyar közönség megilletődve fogja nézni azokat az ereklyéket, melyek *II. Rákóczi* Ferenc személyéhez fűződnek. Gyermekesétől haláláig a fejedelem sok mindenféle érdekes tárgyat szedték össze gondos kezek. Itt látjuk gyermekkori ábécés könyvét «a keresztény romkath. hitnek némely fundamentos kérdéseivel», tanítójának ajánló soraival s fedelén a gyermek *Rákóczi* névalírásával. A kegyes tanítórend budapesti rendháza állítja ki e beces ereklyét. Itt van *Rákóczi* több kardja, mentéje, pipája, székei, bölcsoje, szánkója, száműzetésében készített esztergályos-munkái. Érdekes és eredeti tárgyak találhatók az I. számú terem azon részében is, mely az egykori kurucz konyha berendezését mutatja be. A tárgyak javarésze gróf *Andrássy* Dénes krasznahorka-váraljai ka-

télyából való. Különös figyelmet érdemelnek: a *Wasserburger* János löcsei rézműves által 1656-ban készített s vert domborművekkel ékített vörösréz borhűtő kád, onból készült ételmelegítők, sótartók, fedeles kancsók, kanalak s egyéb asztali és konyhai cikkek, melyek a stilszerűen készített tűzhely körül vannak elrendezve.

A tárgyak sokasága közül minduntalan egy-egy érdekesebb ereklye vonja magára a szemlélődő figyelmet. Itt látjuk *Thököly* Imre gazdag lószerszámát, *Bezerédy* Imre kurucz ezredes harézi csákányát dömöckölt aczélból, ezüst hüvelylyel díszített nyéllel. A sok kurucz fegyver, csákány, buzogány közül feltűnik egy hatalmas kurucz kard, pengéjén ezzel a büszke felírással: «Nos ambo!» (Mi ketten!)

Értékes és szép tárgy egy rézveretű díofa ékszerláda számos titkos fiókkal. Ez a láda *Zrínyi* Ilonáé volt s midőn egyszer a fejedelemasszony *Munkácsról* *Patakra* utazása közben *Tarnóczon* meghalt, ott hagytaék el udvari eselédjei. A lábában sok mindenféle tárgy van, többek közt egy ezüsttel gazdagon himzett vállfűző, a mely minden valószínűség szerint szintén *Zrínyi* Ilonáé volt.

Nagy értékűek a *József Ágost* főherceg kistapolcsányi kastélyából való tárgyak, gróf *Zichy* Jenő kincsei, gróf *Festetics* Tasziló s gróf *Eszterházy* János tulajdonában levő díszkardok s ereklyetárgyak. A sümegi *Darnay-múzeum* *Rákóczi*-korabeli ereklyéi külön szobát foglalnak el.

Nagyon is messzire vezetne, ha tovább folytatnók a nagy gondnal összegyűjtött ereklyetárgyak felsorolását. Ez a beces kiállítás megérdemli, hogy felkeresse minden magyar ember, a ki csak teheti. A kinek szünidei útja valamely felvidéki fürdő felé vezet, szálljon ki *Kassán* és szenteljen néhány órát a *Rákóczi*-kor ereklyéinek, a melyekhez az iskolás gyermekek is nagy számban fognak elzarándokolni. Egy hatalmas korszak levegőjét érzi az emberetekben. Önzetlen hazafiság s magasatos szabadságszeretet példáinak emléke elevenedik itt meg.

A kiállítás jövedelme *II. Rákóczi* Ferenc *Kassán* felállítandó szobrának javára van szánya. *Lengyel* *Menyhért*.

KURUCZ ÉS TÖRÖK FEGYVEREK.

Fegyverek a *Rákóczi* korából. Középen egy íjjártó puská, *Rákóczi* tatár lovassága használta, (kiállítja *Löcse* sz. kir. város). Buzogányok, egy hármasságú láncos buzogány. Három harézi szekerese aranyruha s ezüsttel berakva.

A *KASSAI RÁKÓCZI* EREKLYE-KIÁLLÍTÁSBÓL. — *Lóvay* *István* fővelélei után.

II. Rákóczi Ferenc arcképe *Mányokitól*.

A nagy szabadsághős egyik legjobb és legszebb arcképe az, melynek eredetije báró *Radvánszky* *Béla* tulajdona. E kép a fejedelemet, mint javakorbéli daliás, szép férfiút mutatja be, élénk kifejezésű okos szemekkel, gyönyörű szabályos, magyaros arcvonásokkal s a vékony, szépen ápolt bajusz alatt kissé daczos ajakkal. *Saint-Simon*, a világhírű memoire-író *Rákóczit* a következőleg festi: «Magas termetű, de nem túlságosan. Testes, de nem elhízott, izmos és arányos növéssé. Tekintete igen nemes, majdnem parancsoló. Arca kellemes. Okos, szerény, óvatos, s ha nem is szikrázó szellemű, de olyan, a ki mindent jól és értelmesen cselekszik. Nagyon udvarias. *Modora* mindenkivel szemben igen könnyed, de azért a mi ritkaság, egyszersmind méltóságos, a nélkül, hogy a legcsekélyebb hiúság, képzelgés volna benne. Nem sokat beszél. Nagyon becsületes, igazságos, őszinte, egyszerű, rendkívül bátor s igen kegyes, istenfélő».

Képvonkón födetlen fővel látjuk ábrázolva, úgy hogy dús fekete haja messze omlik vállaira. Nyakán többször csavart fehér selyem kendőt visel. Öltözete selyem-fodros szegélyű díszterezet, könnyedén reá vetett hermelinprémes hercegi palásttal, melyet drágaköves és gyönyörű aranybogláros láncz tart össze.

Rákóczinak általában ez a legelterjedtebb és legismertebb képe, különösen azóta, mióta a fejedelemnek *Hágában* 1739-ben megjelent francia nyelvű önéletrajza mellett *J. Folkema* mesteri metszetében ugyanez a kép jelent meg. Mióta *Rákóczinak*, *Mányoki* *Ádám* által festett s a szász király birtokában levő kucsmás képe az utóbbi években szélesebb körben ismertté vált, kétségtelen, hogy most itt bemutatott képünk is ugyane művész ecsete alól került ki és pedig nemcsak a technika azonossága s a két szépen ábrázolt mentekötő-láncz egyformasága miatt, hanem azért is, mert az arcz teljesen hasonló, s csaknem ugyanabban az életkorban is tünteti fel a fejedelemet.

E képek számos egykorú és közel egykorú másolata terjedt el az egész világon. Az itt közölt *Radvánszky*-féle képen felülő, hogy a felső bal sarokban levő fölírat: «François Rakoczy, Prince de Transsilvanie» francziául és ugyanazon betűkkel van festve, mint a fentebb említett *hágai* rézmetszés, s hogy viszont az alsó jobb sarokba festett: «Mányoki pinxit Ao 1705» jelzés latinul van írva. A szász király *taschenburgi* kastélyában levő kép mellett, bizonyára ez a nagy fejedelem legjobb arcképe.*

Dr. Sz. J.

* *Rákóczi* *Ferenc* legjobbnak tartott ez arcképet lapunk ez évi 22. számában színes képmellékletként közöltük.

(A miniszterelnök mögött levő sorban *Halász* *Zsigmond* ül.)

Gróf *Khuen-Héderváry* miniszterelnök a képviselőházban.

(A miniszterelnök mögött *Domahidy* *Elemér*, *Nyegre* *László* és *Gajari* *Géza*.)

A BEMUTATKOZÁS.

Három hete tart már az új miniszterelnök bemutatkozása. *Udvariassági* aktusnak egy kicsit sok. *Thurzó* püspök lakodalma, a krónika szerint egy álló évig tartott, úgy hogy a derék pár még a menyegzői népek mutathatta be az újszülött kis *Thurzót*; de ez legalább lakodalm volt, a szakácsok sütöttek-főztek, a vendégek pedig ittak-ettek; szóval kellemes mulatság volt. Hogy azonban egy egyszerű bemutatkozás három hétig tartson, az páratlan eset a világon és csak olyan országban lehetséges, a mely annyira előre van, hogy nem kell sietnie. Mulatságnak gyenge mulatság, ámbar az emberek itt is esznek. Egymást eszik, mint a vadaknál. Mindig van valaki hizlalás alatt a ketrezeben.

Az új miniszterelnököt mindjárt eleinte némi csalódások érték. Eleinte azt hitte, ő mutatkozik be a háznak, később rájött, hogy igazabban az ellenzék mutatkozik be neki. Eleinte úgy rémlett előtte, hogy őt akarják felfalni, mig nem rájött, hogy voltaképen *Kossuth* *Ferenc* az óhajtott falat és ő most csak mellékszemély. Szóval ravasz szakácsok közé jutott. Mást írnak az étlapra és mást tálalnak.

Hanem hát, az is mindegy, valami majd csak történik. A végzet, végzet. Jön dübörögve vagy csendesén, de egy órában megérkezik. Hát ezt az órát ki kell várni valahol, ha másutt nem, ezen a piros széken. Állja tehát nyugodtan az

atákat, mint a babonás mesékben az, a ki a keresztútakra megy, a hol mindenféle boszorkányok, szörnyek és kísértetek jönnek feléje, hogy megsemmisítsék, de ő neki nem szabad megijedni. Ott ül csendesén, úgyszólván ártatlanul, főséges egykedvűséggel, a minő csak a veszélyt nem ismerő gyermekek szelid tekintetében van. Csak egy fatalista lehet ilyen, vagy egy gyermek, a ki harmatból van, vagy egy férfi, a ki vasból van.

Ha annyi «engedményt» hozott volna magával, mint a mennyi flegmát, bizonynyal fátylós zene lett volna a liberális klub előtt, a mi ugyan nagyon megzavarta volna *Dániel* *Márton* az estéli kártyajátékában, de a liberális klubra ráfért volna, mert minden öt évben egy meszelés kell a falaknak és minden tíz évben egy kis fátylafüst, a mely a falakat befogja, hogy valamely politikai klub tiszta és lakályos legyen.

Sületlen divat *Darányit* boszantani, hogy ő adta be annak idején a bánt visszautasító határozati javaslatot a szabadelvű párt híres kurucz-konferenciáján. Ő vagy más, az teljesen egyre ment, valakinek be kellett adni. Nem a bán ellen foglalt a konferencia állást, hanem *Wekerle* mellett az egyházpolitikai harcok mámoros napjaiban. Hiszen maga *Tisza* *Kálmán* fogalmazta e javaslatot hevenyében, a ki pedig szerette és sokra becsülte gróf *Khuen-Héderváryt* s mikor 1883-ban bánná nevezette ki a győrmegyei főispáni székbe, e szavakkal közölte a hírt barátaival:

— *Károlyt* kellett oda küldenem, pedig nem szívesen tettem, mert az a tervem volt vele, hogy belügyminisztert neveljek belőle magannak.

Rajta is van a *Tisza*-iskola karaktere, mint a jó kaszapengén a bikajegy és teljesen megfelel az ideálnak, melyet a fehér asztalnál *Darányi* szokott festeni egy igazi államférfiről: «nem siet, nem haragszik, és nem csodálkozik.»

Valóban nem siet (az igaz, hogy nem is engedik sietni); nem haragszik és nem csodálkozik, sőt még többet tesz ezenkívül, a mi egyenesen a mi csodálkozásunkat hívja fel. Azt kell hinnünk, hogy e különben törékeny, finom alaknak, ki egy a középkor cirádáival, a középkori olygarcháknak készített hatalmi széken tette nevét lendületessé az erőnek imponáló ragyogásával, és tiszteltté a félelem némi vegyületével, — talán ninesenek is idegei?

A híres *pozsonyi* *Kempelen* készített a napoleoni időkben egy világhírré vergődött sakkozógépet, melyről azt hitték a kik sakkoztak vele, hogy csak a külseje gép, de valójában ember van benne. Most ez a dolog megfordult. Egy politikáló és taktikázó szerkezet áll előttünk; olyan mint egy élő ember, de ez mintha csak egy gépezetnek lenne a különös külseje, egy gépezetnek, mely minutiosus precizitással végzi a maga teendőit: a rokonzenves, friss és tetőtől-talpig elegáns főúr, kinek arcán még szinte rajta van az ifjúság hamva, kék szemeiben a lélek és hom-

A miniszteri padokon háttal *Plöz*, mellette *Wlassics* és *Darányi*, a szótoktól jobboldalt pedig *Láng* és *Tomassich* miniszterek, a függetlenségi párt padsorainak sarkán *Szederkenyi* *Nándor* láthatók.

Gróf *Apponyi* *Albert* beszédet mond a képviselőház július 22-i ülésén.

PILLANATFÖLVÉTELEK A KÉPVISELŐHÁZBÓL. — *Daróczy* *Aladár* orsz. képviselő fővelélei után.

Az első sorban Kosauth Ferenc, mögötte balra Ugron Gábor, jobbra Lengyel Zoltán, Kubik Béla láthatók.

Az első sorban Madarász József, Polonyi Géza és Rákosi Viktor, Madarász mögött balról Fáy István, Lengyel Zoltán, Holló Lajos, jobbról Báth Endre, Polonyi mögött Mezős Béla láthatók.

A függetlenségi párt padsorai a képviselőházban.

Vilánapfénykép után.

Gróf Apponyi Albert, a mint a július 22-iki beszéde után Günther Antallal a képviselőházból távozik.

lokán a szellem sugárzik, csak feje búbján látszik egy fehér tarló (a *fehér lap*, a mit Horvátországban szerzett), elmondja beszédét vagy nyilatkozik kötelességszerűen, röviden, óvatos szavakkal s aztán újra leül és mintha egy láthatatlan kéz egy láthatatlan gombot nyomna meg benne, a mitől a szíve megszünnék dobogni, a füle hallani, az agya gondolkodni, hidegen, egykedvűen, keresztbe tett lábakkal nézi az ellentábor, mint valami saját-szerű vidéket. Hajrá! Megindul újra és újra az ádáz szócsata, hullanak a kartácsok, süvitenek a mérgezett nyilak mind az ő mellének irányába, de ő nem érzi, nem látszik tudni róluk, ül és ül eszesen, se nem pirosodik ki, se nem halványodik el, borulat nem száll a homlokára, ráncz le nem telepszik a szemöldöke fölé, ajkán nem futkároz gúny vagy fitymáló mosoly, ez a szelíd, szép sphinx-arcz nem mutat merőben semmit, se dacot, se gögőt, se martiromi keserűséget, semmit, semmit és néha csak a pillái rezgéséből vehetni észre, hogy élőlény.

Kemény fából való ember az ilyen és imponál a magyarnak. Imponál és megbökkenti. Egy kicsit megtorpan, ágaskodik a közvélemény, mint a tüzes paripa, a ki erős lovaszt érez a hátán. Gyakran hallani a folyosón, a mint aggódó arccal mondja egy-egy képviselő:

— Ha ez egyszer befészkel magát, soha se rázhatjuk le többé.

— Bolond beszéd — felelik a higgadtabb politikusok. — Hát mi az a befészkelés? Az, hogy megszeretjük. De ha egyszer megszeretjük, akkor mért kellene aztán lerázni?

Hm, persze, de vajjon logika-e a folyosón a logika? E süppedékes talajon, mely tele van csapdákkal, sülyesztőkkel? Ez álarczos sürgősforgásban? A tanácsterem természetesen még rosszabb. Ott még kevésbé történik az, a mi történni látszik. A fehér liliumok, melyek a jelenlevőket, sokszor az önző érdekek szemétdombján nyíltak ki. A jámbor karzati hallgató azt hiszi, hogy itt a haza van megtestesítve, mint a hogy a délibábrol hiszik, hogy az a tenger. A tengert mutogatja, az igaz, de a meztelen valóság az egész tengerből csak a sivar homok és a kútgém, melyen a csorda ivóvödre lóg.

A folyosó szintébb, itt néha el-elhull egy kis forgás a valódi fűtőanyagból.

— Addig itt nem lesz béke, — fenyegetőzik Polonyi, — míg Wekerle ide nem kerül.

Egy másik embernek Széll visszatérése kell. Van olyan, a ki csak Szapáry Gyulával az élén akceptálja a hazát; ha nem, hát törjük össze.

Journalisták, szélsőbaliak, ó-szabadelvűek, volt nemzetiek, vasalt nadrágos kaszinópártiak tarkán vegyülnek össze diskuráló csoportokká.

Érdekes, hogy a mágnások oly szorosan összecseengnek, bármily árnyalathoz tartoznak is egyébként, mint még sohasem 1867 óta. Azt lehetne hinni, hogy a mi felette sajátságos tünet, ők kezdik az osztálykülönözést (még csak ez az egy betegség hiányzik eddig); szerencsére ezt az aggodalmat enyhíti, hogy a mostani parlamentnek úgy szólna a legnemesebb alakjai, a két Andrássy testvér, Tivadar és Gyula, köztük van, komoly hazaszeretettel, subtilis, önzetlen gondolkodással valóóság oázis jelenlétük e sivar homokon, melybe a legtöbb politikus csak a maga köreit rajzolja.

A csendes zugok és fülkék megtelnek suttogókkal. Itt szövik azokat a finom szálakat, melyekben egy Herkules is megbötköl. A frondeuröknek és intrikusoknak tág teret nyit a zavaros helyzet. Van elég kender a rokkákhoz, a mit felfonjanak. A settenkedők óvatosan lépnek, mint a maoskák, a stréberek bizonytalanul, mint a Buridán szamarai, nem tudva, melyik jászolhoz közeledjenek. A Rabagasok a multban elkövetett hibákról szónokolnak. Persze ők előre megmondták mindezt. A faiseurök a terveiket lanceirozzák, nemzeti színű folyadékba mártva azokat; köpülik, hogy hátha vaj lenne belőlük. A hiszélgők a cziterát a hónuk alatt horják, de még nem merik pengetni. Mindenki fölpiszkált, sőt némileg megváltoztatott a válság, csak a nagyképek nagy képe maradt meg. Ez az isteni örökség, melyet nem lehet elkölteni.

A Balkán közelsége teszi, hogy nálunk egy idő óta az történik, a minek az ellenkezőjét várja a kombináló. Mily meglepetés, hogy a szabadelvűpárt két árnyalata, az ó-szabadelvűek és a volt nemzetiek a multkori megrepedés után minden látható ok nélkül egymáshoz kezdenek simúlni, a helyett, hogy hajba kapnának. Most, a kisebb emberek keresik egymással a barátságot, tanulván a példán, hogy a vezérek (Széll és Apponyi) által kötött füző nem szuperált az alsóbb rétegekben. Felállítják tehát a csalhatatlan tételt: «Ha két fának a koronái összeborulnak, azért az mégis két fa, de ha a két fa törzse összenő, akárhogy ágaznak is el a koronáik, azért az mégis egy fa.»

Míg a két fa törzse így ér össze lassan, addig a függetlenségi párt szakad ketté. Justh Gyula, Komjáthy búsan, családtalanul járnak-kelnek a folyosón, mint az anyatyúk, a kiket a csirkeik kergettek el. A harci pártiak, lázasan sürgőnek, forognak, intézkednek, a vitarendező kiosztják a szerepeket. Kis jegyzőkönyvbe írják a megfogott szónokokat, azt is, hogy ki meddig beszél, nagy dérral-zajjal a katlant Khuen-Héderváry alá, csak ritkán fahasábokkal, legtöbnyire rózsával és szalmával, vagy plane «tözzeggel».

Anyag van bőven. Szállítja a sajtó egy nagy része, mely most hirtelen föltette a frigiai sapkát, miután előbb lakajos strimliben járt. Haragszik, fogat csattogatja, mar. Azt hinné az ember a gesztusairól, hogy a «bánt» kergeti, pedig csak előfizetők után szalad. A sajtó cikelyeiből puskáznak az obstruáló szónokok. Összehordanak hetet-havat. Khuen gróf nem magyar, mert horvát bából lett. (A horvátoknak meg nem volt horvát, mivelhogy magyar főispánból lett.) Felhoznak ellene ezer panaszt, még az is mint felháborító tény említették, hogy úgy irányozta a golya röptét, miszerint a gyerekei mind itt szülessenek a szűkebb Magyarországon. Oh, milyen ördögös Machiavelli gonoszság!

Elszónokolják, hogy zsarnok, kegyetlenül bánt a horvátokkal (A szegény, ártatlan horvátocskákkal!) és hogy nekünk nem kell ilyen zsarnok.

Hiszen védekezhettek, mondhatná: «Ha zsarnok voltam, a magyarok érdekében voltam az», de a «bán» nem czáfol, nem szokása. És igaz van. Megteszi ugyanis a következő szónok, a ki azt mondja, hogy a hol csak lehetett, kedvezett a horvátoknak, őket beczápte, istápolta a magyarok rovására, gyenge kormányzata alatt megnőttek a zavarok és a Strossmayerék szarvai.

Khuen-Héderváry gróf megint czáfolhatna, mondhatná a harcolók felé fordítva:

— Válaszszanak kérem az urak, vagy zsarnok voltam a horvátokkal szemben, vagy atyáskodó. Ha zsarnok voltam, akkor ne mondják, hogy rossz magyar vagyok; ha lagymatag voltam, akkor ne mondják, hogy zsarnok vagyok. Egyet vállalok, akármelyiket, a mi épen tetszik az uraknak, de a kettő együtt össze nem férhet.

Persze hogy mondhatná, de ő nem czáfol; ama fegyelmezett államférfiak sorából való, a kik igen jól tudják, hogy melyik hús milyen lében fő. A húst kivárja, kiveszi, ha megpuhul, a levesre pedig ügyet se vet, hadd forrjon, hadd pöffögjön. Nemcsak azt tudja ő, hogy nagyon keveset kell mondani, legjobb semmit, hanem azt is, hogy nagyon keveset kell meghallani, legjobb semmit. A britt királyságnak volt egy államtitkára, sir William Arundel baronett, a ki harmincz évig viselte tisztét boldogságban, mert siket volt. Mikor a barátai szónokoltak a parlamentben, füléhez emelte a tubust; mikor valamelyik ellenfele emelkedett fel, letette a tubust és elégedett volt mindig, mint a mokus az erdőben a madarak csipogása közt.

A kinek az Isten miniszterséget ad, de a siketséget elfelejti mellé adni, az az önfegyelem útján szeresheti azt meg és hosszú életű lesz mint miniszter.

Khuen-Héderváry jól érti ezt: tehát nem czáfol, nem védekezik és gyűjti a tőkét, mert az elhallgatott gondolat megtakarított tőke a kormányruznál. Röviden felel, szinte telegram-stilusban. Eleinte egy kicsit akadozva beszélt, de mire a bemutatás legvégére jut, már kész szónok lesz, a ki egyszerre, minden keresgélés nélkül húzza ki elméje fiókjából a kellő szót. De ezt a gyakorlottságot is alkalmasint arra fogja használni, hogy még rövidebb legyen.

Átolvastam összes beszédjeit, a melyeket megkaphattam, de csak egyetlen frázist találtam bennök 1883 december 17-ikéről a báni programbeszédében.

— Születési helyem itt van, — szolt kipirult arccal és szokatlan melegséggel, — de hazám ott!

És akkor oda mutatott a kezével, a hová a Jellasic bán bronzszobra: — Magyarország felé.

Ott köztük, Zágrábban, a hol ártott neki, ott tette le a hitvallást, hogy ő magyar; itt, a hol használna neki, nem ismétli. Hallják az urak, ez nem közönséges ember! Ennek gerincze van... Hanem hogy egyetlen frázist nem birnak belőle kicsikarni, az mégis egy kicsit sok, az mégis egy kicsit vakmerő attentum egy olyan országban, mely egy pár száz éve frázisokon és töltött káposztán él. A dohányzástól a doktorok csak lassan szoktatják le az emberi szervezetet, — egyszerre abba hagyni a frázisokat végzetes lehet a nemzeti organizmusra.

Mindegy. Nem ugrik be a makacs ember. Ő csendesen a piros széken, hallgatja, hallgatja a tömördek beszédét, tömördek beszédében tömördek igazságtalanságot, pricsköt, bogarat, polyvát, gezemiczét, búzaszemét, konkolyt, és ellenkezőleg Frigyes császárral, ki a javulás folytonos tünete közt halt meg, ő a helyzet rosszabbodásának tünete közt folytonosan erősödik, — de őt még ez se alterálja, mindig egyforma, mindig egy és ugyanaz, a csodálatos gépmember, a kit nem érintenek sem orációk, sem szituációk, se konventikulumok, se parlamenti rohamok, se politikai mennydörgések; a bulletin változatlanul egy marad: «A miniszterelnök jelen volt és egykedvűen hallgatta a beszédeket».

Mikszáth Kálmán.

XIII. LEO PÁPA FÖLVESZI A HALOTTI SZENTSÉGET.

MAGYAR TANÁROK A TENGERPARTON.

Az országos Polgári Iskolai Tanáregyesület idei közgyűlését Fiumében, július hó 5-ikén és 6-ikán tartotta meg, melylyel kapcsolatosan több tanulmányi kirándulást rendeztek Fiume környékére, továbbá Polába, Triesztbe, Velenzébe, Adelbergbe és végül egy nagyobb, 24 napra terjedő Olaszország nevezetesebb városaiba.

Ezen alkalomból bemutatjuk a közgyűlésről felvett csoportképet. E közgyűlés és a vele kapcsolatos kirándulások eredményükben túlhaladják a szokásos tanárgyűléseket és tanulmányutakat, mert mondhatni, politikai tüntetés volt az a magyar nemzeti eszme mellett, a magyar tengerparton.

Dr. Vio Ferencz fiumei podesza többször hangoztatta, mennyire örvend, hogy a tanárgyűlés révén alkalma nyílik Fiumének magyar hazafiságát bizonyítani, a múlt sajnós félreértéseiből származó ellentéteket eloszlatni. A városi törvényhatóság és a tanács pedig egyhangúlag örömet fejezte ki a magyar tanárok megérkezésén, egyesületüket szívesen üdvözölte. A városi hatóság és képviselőtestület hazafias érzelmei kifejezésének méltó kiegészítése volt Fiume egyik legtekintélyesebb polgárának, Ossoinack Lajos lovagnak figyelemreméltó pohárköszöntője, melyben Fiumét azon nyitott résnek nevezte, a melyen keresztül a külföld belát a hazába, melynek feladata, hogy a magyart egyesítse a nagyvilággal, ép azért nem lehet politikai vizályok fészke, hanem legfőképpen közgazdasági kérdések megoldása a feladat. Békei Ignác fiumei állami polgári iskolai igazgató, a kirándulások rendezője, fáradságot nem ismerve, úgy Fiumében, mint a többi városokban, előre úgy elrendezte mindent, hogy a kirándulók mindenütt barátságos, szíves fogadtatásra találják. A fiumei hatóságokkal való érintkezésben hathatós támogatást voltak Békeinek Donáth Imre miniszteri osztálytanácsa, a kormányzótanács tanügyi előadója és Dalmatello Artur városi iskolai felügyelő.

A két napon át tartott közgyűlésen foglalkoztak a tanárok dr. Agh Géza előadása kaposán a magyar család és iskola ügyével, hangoztatva a magyar családi nevelés szükségét, a mely az iskola munkája mellett egyetlen záloga a tanulók munkára és hazaszeretetre való nevelésének. Krammer József «A lélektan szerepéről az iskolában» czímen értekezett, melyben sürgeti a gyermek egyéniségének lélektan alapon való tanulmányozását. Kurzenreiter Károly a természettudományok olyan tanításáról értekezett, a mely lehetővé tenné erkölcsi hatásukat, e végből történettudományi és genetikusan alappon kellene tanítani ezen tantárgyakat. Garády Viktor, a magyar tengerpart jeles ismertetője, «Régi magyar dícsőség a tengerparton» czímen fejtegette, hogy már Szent László és Kálmán királyok, majd az Anjou-házbéli királyok mily erős uralmat biztosítottak a mostan már, sajnós, mind horvát, dalmát és osztrák tengerparti városokban. Hangoztatta a magyar tanárság nemes hivatását és kötelességét, a mely a régi dícsőség újra fölélesztésében áll. Sováry Béla a magyar nyelv tanítását Fiumében ismertette. Az előadások sorát Volenszky Gyula tükár rekesztette be.

A kirándulásokat Fiume nevezetesegeinek megtekintésével kezdték, majd átrándultak Abbáziába, másnap Fiume város által bérlet hajón sétahajózás volt a Quarnero-öbölben, majd Czirkvenizát is megtekintették. Innen a közgyűlésben résztvettek nagy része távolabbi utakra indult.

Huszár Béla.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Domokos László: Délibábok. Budapest 1903. Hevülékeny érzés, könnyen föllobbanó képzelet s a dikciónak bizonyos — ha nem is gazdagsága, — de bősége, nem egészen kiforrott, de nagyobb botlásoktól óvakodó izlés azok az adományok, melyekkel a szerző e tudunkkal első kötetével az irodalomba lép. Verseiben sok a fiatalos naivság, szentimentális szólam, mely közelebbi megtekintésre szerte-illan, nincs magva, de legtöbbitűk érezteti, hogy a szerző nem szineszkedik, nem szenved, hanem valóban úgy érez, a hogy beszél. A kötet nagy részét apró epikai képek töltik ki; ezekben is a lyrai

A POLGÁRI ISKOLAI TANÁREGYLET FIUMEI KÖZGYŰLÉSÉNEK RÉSZTVEVŐI.

részek érnék valamit, a művészi elbeszélés hangjához nincs sem elég mérséklete, sem elég ereje a kompozícióban. A kötet *Udvarny Gézától* rajzolt címlappal, csinos kiállításban jelent meg. Mutatványul a «Bujdosó-dalok» című ciklus következő versét közöljük belőle:

Fodros felhő megy az égen,
Az kergeti, jaj, de régen
A bujdosó sugarát . . .
Lassan-lassan, hogy elérte,
Reászálott a vidékre
Szelíd őszi alkonyat.

Ragyogó fény őszi tájon.
Messze, messzi rónaságon
Pusztulást lát csak a szem.
Virágos rét haldoklását,
Sárguló lomb hervadását
Mégis nagyon szeretem!

Néma csönd . . . Levél se rezdül,
Csak a légen száll keresztül
Szomorúan a madár.
Azért, azért sír a lelkem,
Mert a vándor tova rebben
S ifuságom vele száll.

A **spiritizmusról**. *Tóth Béla* e cím alatt gyűjtötte össze a spiritizmusról írt tárczacikkeit, szám szerint tizennyet. Nem adja bennük a spiritizma tanoknak rendszeres ismertetését, vagy bírálatát, hanem egyes részletekért fejtet; a forrástanczolás ismert jelenségét, a lélekjelenségeket, a médiumokat, a messze-érzést, stb. E vizsgálódásai, elmékedéseit széleskörű ismeretekről s éles szemről tanuskodnak. Célja az irónak kiválogatni a spiritizmussal kapcsolatos sok mindenféle jelenségből és tanításból azt, a minék értéke van, s azt, a mi agyremek vagy roszhiszemű ámitás szüleménye. Fejtegetéseinek eredménye a könyv legvégén található, e szavakban: «a spiritizmusban minden igaz, a mi az emberen belül történik és minden pénzkereső impostorság, a mi az emberen kívül történik». A szellemes formában, jó magyaros stílusban írt könyv csinosan kiállítva jelent meg; ára 2 korona 50 fillér.

Az **irodalomtörténeti Közlemények**-nek megjelent az idei második füzet. *Bayér József* írta az első közleményt, a fővárosban 1784-ben tartott első magyar nyelvű színi előadásról. *Décsi Lajos*, «Az irodalomtörténet módszerei» című nagyobb módszertani munkájából közli a második részt; *Kunfi Zsigmond Toldy Ferenczről* szóló tanulmánya befejeződik. *Dr. Vizsota Gyula* Dobozai Mihály és hívese történetének költői feldolgozásairól értekezik, *Olasz József Szánoki Gergely* régi magyar írókat ismerteti. *Katona Lajos* két nevezetes kódexnek, az Ehrenfeld és a Domonkos-kódexnek forrásait mutatja ki fáradságos, de sikeres kutatásai alapján. Bő adattár s egy francia irodalomtörténeti munka ismertetése fejezi be a füzet tartalmát. Az Akadémia ez évnegyedes folyóirata *Szilágyi Áron* szerkesztésében jelen meg.

MI UJSÁG?

* Mai számunkhoz fél ív mellékelten van csatolva, mely a kassai Rákóczi-kiállítással foglalkozik; e számunk így három íven jelent meg.

A pápa halála. XIII. Leo pápának július 3-ikán bekövetkezett betegsége csakugyan a vég kezdete volt. Hosszu haldoklásában az aggyastán vallásos megnyugvással várta utolsó óráját, mígnem július 20-ikán délután négy órakor csöndesen elszenderült.

A pápa halálának közelítet a Péter-téren összegyűlt nagy tömeg már több külső jelből megérezte. Július 20-ikán délben a bibornokok, kik Rómába összegyűltek, egymásután hajtottak a Vatikánba, valamint több más előkelőség. Az orvosok jelentése is reménytelenül hangzott az elmúlt éjéről. Még a pápa halála előtt, délután három órakor öt bibornok elhagyta a pápa halálos ágyát, mert a hosszas haldoklás nagyon fölzúgatta őket. Nehány pillanattal négy óra előtt a beteg kísérletet tett, hogy föl-emelkedjék, de visszahanyatlott. Már nem ismert meg senkit. Nehány percz mulva már halott volt. *Oreglia* bibornok, a camerlengo, kire e pillanattól fogva a Vatikán fölötti igazgatás joga szállt, zokogva távozott. A nemesi gárdisták meggyújtották az előkészített gyertyákat és körülállották a halott ágyát. Róma harangjait meghúzták és a templomokban kitették az oltári szentséget. *Oreglia* bibornok a szokásos szertartások közt nem sokára megjelent a halottas szobában. A halottat egy másik terembe vitték, sőtétvörös selyemruhába öltöztették, fejére tiarát tettek és lábára fehér cipőt húztak. Csak négy, a halottas ágy mellett elhelyezett viaszgyertya világította be a vörös damaszttal bevont helyiséget. Virág nem volt látható, mert koszorúk elhelyezését a szertartások tiltják. Két nemesi gárdista állt őrt a halott mellett. Másnap a Vatikán orvosai végrehajtották a bebalzsamozást. A bebalzsamozás a pápa szívét kristály urnába helyezték, az urnát egy pápai jegyző jelenlétében lezárták s a Vat'kán bazilikájának sírboltjában az előbbi pápa, IX. Pius szívét magába foglaló edény mellé tették. Kilencz napig tartó halotti szertartások illetik meg a meghalt pápát. Ez alatt három napig a ravatalon, a Péter-templomban terfűk ki. XIII. Leo pápa holttestét július 22-én este vitték át a *Szent Péter templomba*. A bebalzsamozás után fehérbe öltöztették, rátették a fehér prémes vörös köpenyt s fejére siphát, lábára arannyal hímzett vörös cipőt húzták. A holttestnek a trónteremből a Péter-templomba való szállítása olyan szertartással történt, a minő a körmenetekben szokás, melyekben részt vesz a pápa. A székhorodók vitték a pápa holttestét, körülvéve a nemes testőrségtől és a pápai csapatok tisztjeitől. Oldalt papok mentek égő gyertyákkal. Majd közvetlenül a holttest mögött a Pecci-család tagjai mentek. A Szent Péter-téren a szertartás közben nagy néptömeg gyűlt össze. Háromnegyed kilenczóra érkezett a menet a főegyház előcsarnokába. A pápa holttestét a Vatikán és a székesegyház összes papsága fogadta. A székesegyház villamosan volt kivilágítva. A menetet az oltárig vonták, mely előtt a holttestet ravatalra emelték. Július 23-án reggel hat órakor a Péter-templomot megnyitották a közönség számára. Róma népe ott tolong a nagy templom előtti téren és ezrel járul a ravatalhoz. Az első nap legalább is negyvenezren néztek meg a halottat. A *bibornokok kongregációja* július 23-ikán elhatározta, hogy a temetés szombaton, július 25-ikén lesz. A pápaválasztó *konklave* július 31-ikén kezdődik. A konklave

megtartására a kellő intézkedéseket a pápa halála után azonnal megtették. Vatikánban hatvanöt két vagy három szobás lakást rendeznek be, melyekben a bibornokok titkáiraikkal és személyzetekkel laknak.

Gróf Apponyi Albert beszéde július 22-ikén a képviselőházban. Már régebben híre járt, hogy a Ház elnöke is felszólal a képviselőházban folyó vitákban. A nagy tekintéllyel fogva, melyet minden párt részéről élvez, nagy várakozással és érdeklődéssel várták beszédét. Az érdeklődés a külsőségekben is nyilvánult gróf Apponyi beszéde napján. A parlament hatalmas palotája körüli nagy térség rendszeren csöndes. A bérkoosik, melyek a képviselőket viszik, a közönség, mely a kapuk előtt kíváncsiskodik, hogy belépti jegyért ment oda, csak olykor kelt pillanatnyi mozgalmat. Most egész tömeg jött össze a kevés reménnyel bár, de új kísérletet próbált, hogy jegyhez jusson. Az ország-házzal szemben levő földművelési miniszterium árkádjai alól árnyékban néztek sokan a mozgalmas életet. Az országház alsó kapuja elő szokatlanul sok bérkoosi és magánfogat érkezett. A hallgatóság jó része olyanokból telt ki most, kik nem igen járnak gyalog.

A kitérő szónok és államférfi, mióta az új országház megnyílt, még nem tartott beszédet a Ház padjairól, csak mint elnök szerepelt. Politikai egyéniségének érdekessége az elnöki magas emelvényen épségben maradt és igen nagy érdeklődést keltett az, hogy ő, a kinek a nemzeti kívánságok programjához tartoztak, a nyolcz hónap óta tartó harca után miket mondhat. A folyosók is megélnékültek, pedig az utóbbi napokban a képviselők oly kis számmal szoktak megjelenni, hogy akárháyszor jó soká kell várni, míg az ülést meg lehet nyitni. A karzatok jó részét is előkelő közönség foglalta el. Látni lehetett, hogy a kik máskor az év e szakában a tengerpartokon vagy a hegyek közt hűsülnek, itthon várják: mi lesz hát. Az ülés megnyitakor Apponyi rögtön felszólalt. Mint képviselő a néppárti *Rakovszky István* helyét foglalta el. Megmondta, hogy azért, mert ez a hely felel meg legjobban annak a helynek, a honnan a régi képviselőházban huszonöt évig hozzászólt az ország ügyeihez. Beszédét, mely a parlamenti ékesszólás mintaképe volt, szakadatlan figyelem kísérte. Apponyi a nemzeti követelményekről szólt s elítélte a személyi támadásokat, melyeket a miniszterelnök ellen intéztek, kit a legérdemesebb magyar államférfiak egyikének mondott, a ki a magyar államelmélet husz évig védelmezte Horvátországban. Mikor az obstrukcióról beszélt és azt helytelenítette, nagy derűltség közt jegyezte meg, hogy egyes jelenségeit volt alkalma megfigyelni «az elnöki szék csöndes elvonultságában». Két és fél óra hosszat beszélt és ezalatt mozgásban tartotta az egész Házat; éljeneztek, vagy bírálták. A beszéd visszhangja bizonyosan hallatszani fog a további vitákban. Kérdés: meddig fognak tartani e viták? Gróf *Khuen-Héderváry* miniszterelnök maga is részt vett a tapsolásban, mely gyakran felhangzott Apponyi beszéde folyamán, azután szótet kezét szorítani a szónokkal. Üdvözölte Apponyit az egész szabadelv-párt;

A Duna áradása a Filator-gátnál O-Budán.

A Vág által elöntött vasuti vonal Zsolna és Ruttká közt.

többen hozzá mentek a néppártból és függetlenségi pártból is s egész csoportosulás támadt körülte.

Az emlékezetes ülésről, valamint a Ház egyéb üléseiről több képet közlünk; ezek egy része *Daróczy Aladár* orsz. képviselő pillanatképfelvételei után készült.

A **miniszterelnök tanulótsársai.** Harmenczöt esztendeje az idén, hogy gróf *Khuen-Héderváry* Károly a pécsi főgimnáziumban jeles sikerrel letette az érettségi vizsgát. Tanulótsársai augusztus 12—14-ikén ünneplik meg az évfordulót. Ezek nevében *Simonovics* Béla fővárosi bizottsági tag hívta meg a miniszterelnököt. *Khuen-Héderváry* szíves barátsággal fogadta egykori iskolatársát s félóra hosszat beszélgetett vele. Elmondotta, hogy a találkozóra, ha csak a mostani tarthatatlan viszonyok jobbrafordulása megengedi, okvetlenül elmegy és résztvesz a «baráti muri»-ban. «Nézd — mondotta *Simonovics*-nak — a meghívót ideteszem az íróasztalomra, hogy az én kedves iskolatársaim szíves megemlékezésének jele mindig a szemem előtt legyen!» Annyi bizonyos, hogy a pécsi találkozó, ha elmeget oda, könnyebben jól érezheti magát a miniszterelnök, mint a képviselőházban. Ott legfőképp tősztokkal fognak obstruálni.

Wekerle Sándor balesetének híre terjedt el július 22-én a fővárosban. A képviselőházban nagy izgalom közt beszéltek, hogy a közigazgatási bíróság elnökeinek kocsiját elütötte a villamos vasút s *Wekerle* súlyosan megsebesült. Maga *Gulner* államtitkár tudakozódott az országházból telefonon a rendőrségnél: mi igaz a hírből. Csakhamar kiderült, hogy az egész híresztelésnek anyai alapja van, hogy még két nap előtt *Wekerle* valahogy hozzáért egy leszakadt villamos-vezeték drótfájához s jelentéktelen sérülést szenvedett. Most *dámosi* birtokán nyaral jó egészségben.

A csavargózós állomása a Vigadó-teren.

Az elöntött alsó rakpart az Ország-ház előtt.

A DUNA ÁRADÁSA BUDAPESTNÉL.

Hajórakományok a Deák-szobornál.

A Ferencz József-rakpart előtött alsó része.

A DUNA ÁRADÁSA BUDAPESTNÉL. — Detre László amatőr felvételei.

alsó rakodópártot is előtötte. Azóta a feldagadt vizek mindenfelé leaptak. Az árvízről többfelől számos sikerfűt amatőr-fényképet kaptunk, melyek egy részét mai számunkban közöljük.

Arató-ünnep. Lajos bajor királyi herceg sárvári uradalmában szép arató-ünnepet rendeztek. Lajos herceg, ki egészen jól beszél magyarul, sokszor időzik uradalmán és Vas megye ügyei iránt is érdeklődik. Julius 18-ikán a hercegi családnak bemutatott az aratás minden munkáját. Hatvankét kaszás vágta egy táblán a rendet, mellettük három aratógép dolgozott. Majd huszonnégy, kévével meg rakott ökrösszekér vonult föl, szembe jöttek az aratók kaszával, nótázva. Az aratógázda egyszerű szóval ádvőzölte a fenséges családát, mire egy marokverő leány csinos bokrétát nyújtott át a hercegnőnek, ki magyarul köszönte meg az ajándékot és sokáig gyönyörködött az aratók és az uradalmi cselédség táncában. Volt lakoma is, melyen sok vendég vett részt az uradalom tisztikarával együtt és számos köszöntőt mondtak a hercegi családra. Az ünnepet Velencsics Dezső intéző beszéde zárta be, melyben munkásokat és a cselédeket eljuttatta a buzgóította őket, hogy továbbra is szolgáljanak oly hűven és becsületesen, mint eddig.

Az ezredik ó-kori sír. Dr. Sötér Ágost, a Moson megyei történelmi és régészeti egyet elnöke, orosz-ár határán július 22-ikén tártá föl az ezredik ó-kori sírt.

XIII. Leo magyar huszárja. Az elhunyt pápa őrsége közt volt egy magyar fiú is Bihar-Diószegről. A mikor évekkal ezelőtt gróf Zichy Tibor Rómában járt, a szentatya beszélgetés közben említette, hogy magyar fiút is szeretne huszárjai közé. Zichy Tibor gróf elküldött Rómába egy szálás díszes legényt, a ki azóta ott maradt. Két héttel ezelőtt a magyar legény levelet küldött egy nagyváradi ismerősének, a melyben a többi közt ezeket írta: «Szegény gazdám nagybété! Ha meghal, én is megyek haza, úgy se kötött ide más, mint szegény gazdám.» Azóta a pápa meghalt, a magyar legény pedig valószínűleg visszatér hazájába.

* Az ügyvezető japáni fekete fénymáz készítésének titkát eddig még nem sikerült kitálatni, habár a londoni fénymázgyárosok erre 10 ezer font sterling díjat tűztek ki. Annyit Japánban már megtudták, hogy ama fénymáz fő alkotórésze az csakis Japánban tenyésző fa nedvéből áll. Ennél többet azonban nem sikerült kikutatni.

A családi asztal részére mindenütt kitűnően bevált a Kathreiner-féle Kneipp malátá-kávé bevezetése. A ki jó kávét inni és mégis takarékoskodni akar, az ne használjon mást, mint Kathreiner az eredeti csomagokban. Azonban sohasem Kathreiner az, a mely nyitva mérlegelve árusítanak, a mely körülményre különösen figyelmeztetjük igen tisztelt háziasszonyainkat. A csekély többlet kiadás sokszorosan megtérül, mert csak a valódi Kathreiner igazán olcsó a használatban.

HALALOZÁSOK.

Dr. SZALAY ALFRED, a cisztertercia rend arany-miséjé papja és perjele, főgimnáziumi tanár, kiérdemült főgimnáziumi igazgató. Zircz díszpolgára, elhunyt 80 éves korában, papságának 56-ik évében. Fonyódon, a hol furdás közben szélütés érte. Az érdemes agastyán a magyar iskolai tanítás egyik tisztelt nevezője volt. 1842-ben lépett a rendbe. Hosszasabban oktatótt Zirczen, Egerben és Székesfehérvárott. Két évtizedig (1866—1884) volt a főgimnázium igazgatója Pécsen. A rendtagok bizalma 1887-ben Zirczre hívta rendi perjelnek.

Elhunytak még a közelebbi napokban: MOLNÁR

János, Gyergyóújfalu nyug. plebánosa és tiszteletbeli főesperes, 58 éves korában Gyergyószentmiklóson. — Visó PAPP PÁL görög katolikus esperes életének 68-ik évében Felsővíssón. — POLNEGOVIC FERENCZ, a horvát jogpárt egykori vezére, a ki egyike volt a legtevékenyebb horvát politikusoknak, 56 éves korában Zágrábban. — KOLLÁN SÁMUEL, egykor Fajér megye főmérnöke, 48-as nemzetőr-kapitány, 90 esztendősen korában Felesuthon. — LINICZEI HORVÁTH GUSZTÁV, Pest vármegye nyug. tisztviselője, 48-as honvéd-főhadnagy, 80 éves korában Budapesten. — GRÓF ZICHY HERMAN, a körmendi kerület volt képviselője, ki néhány év előtt Amerikába költözött, de visszatért, a veszprémmegyei Vörösberegy községben. — CSILLAG JÓZSEF, a Rókus-kórház nyug. gyógyszerésze, életének 75-ik évében Budapesten. — DESBORDES ÁGOSTON, nagybirtokos és megyebizottsági tag, 52 éves korában Sajó-Udvarhelyen. — SZŐCSEI ENDRE, a szegedi városi zeneiskolának huszonöt éve igazgatója, ismert zenész, Reiner szegedi főkapitány sógora, 53 éves korában Szegeden. — BROLLY JÓZSEF, Brollly Tivadár poszonyi polgármester apja, 83 éves korában Pozsonyban. — TÓTH BÉLA dr., szabadkai törvényszéki és városi kerületi orvos 57 éves korában Szabadkán. — BIRÓ JÓZSEF, miniszteri segédtitkár, Hunyad vármegye főispáni titkára, 42 éves korában Budapesten. — RIBICZEY KORNÉL, nyug. királyi aljárásbíró, 60 éves korában Barlangligeten. — REINER IMRE, a Hazai általános biztosító-részvénytársaság osztályfőnöke, 36 éves korában Budapesten. — PSÓDER JÓZSEF, telekkönyvvezető, 60 éves korában Veszprémben. — SZENNERICS GYULA, a folyam- és tengerhajózási r. társaság főpénztárnoka 67 éves korában Budapesten. — Ifjabb JÓZSA IMRE ref. tanító 50 éves korában Czeglédén. — GARDOS KÁROLY okl. gépészmérnök, 40 éves korában Budapesten. — GYAGYOSZKY ENDRE, fővárosi számvizsgáló, 53 éves korában. — ELLÉR DEZSŐ, okleveles gyógyszerész, 41 éves korában. — ROMBAUER SÁNDOR, honvéd-főhadnagy, 29 éves korában. — FARAGÓ ÁKOS, költője (Somogy megye) körjegyző 25 éves korában. — HERTELENDY GEZA, dohányjövédéki tiszt, 54 éves korában Temesvárott.

SZALAY BÉLA né, szül. Gunya Berta, 39-ik évében, Budapesten. — KINSKY MÁRIA grófnő, az ismert művésznek, Pálmai Ika asszonynak anyósa, 77 éves korában, morvaországi birtokán.

Szerkesztői üzenetek.

A. E. A legrégibb aratószekér nem a sarló, hanem a kés. A babiloniak és asszirok ugyanis egyszerű, majdnem egynemű pengéjű késsel arattak s csak azután görbítették meg a kést annyira, hogy a későbbi sarló kifejlődött belőle. A görögök és rómaiak már ezt használták, valamint nagyon sokáig valamennyi európai nép is, mig nem a kasza nagyobbára kiszorította. Különös azonban, hogy Indiában máig is késsel aratnak s bár így a munka hasonlíthatatlanul lassabban megy mint kaszával, az indusok mégis csökönnyesen ragaszkodnak a késhöz. A sarló használata se tűnt el teljesen, mert még hazánk hegyvidékein is elég gyakran látni a kis gazdáknál, kik apró területeiket sarlóval is hamar le bírják aratni.

T. B. Az eddig felfedezett óvilági állatok közt legnagyobb az az ősgyík, brontosaurus, a melynek megkövült csontjaira nemrég akadtak Észak-Amerikában Buffalo környékén. A csontváz hosszúsága 21 1/2 méter, magassága pedig 7 1/2 méter. A roppant állat súlya életében hozzávetőleg 400 mázsa lehetett. Fogairól ítélve növényevő állat volt s valószínűleg vizek partjain élt.

Izenet haza. Az érdekes cikket köszönettel vettük s közelebbi számaink egyikében fogjuk közölni.

Naplomente. A közlendők közé soroztuk.

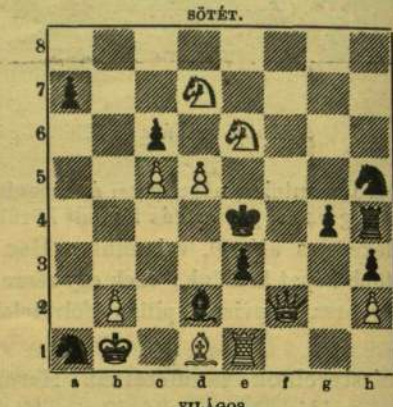
Almomban. Szeress. Tovább... tovább... Verseiben tehetőség nyomai vannak, de e tehetőség, ép úgy, mint

érzései és gondolatai, fejletlen, nincs annyira kialakulva, hogy az egyéniség erőjevel hasson. «Tovább... tovább» című verse Arany egy szép költeményének nagyon halvány utánzata, a többi is taposott utakon jár. A nyelvire is jobban vigyázzon: magyar költemék nem szabad ilyen germanizmust leírni. «Almomban tegnap éjjel egy bolygó valék.»

Lira. stb. Hogy szerelme nem ábránd, nem hazugság, hanem égető nap, mely ég s vakít — ilyet s efféle énekeknek már ős idők óta az olyan versírók, a kiknek nincs új és érdekes mondani valójuk. A másik vers is jól ismert dologt melegít fel. Ezeknél jóval érdekesebb az «Ábránd» című, melyben van bizonyos lendület, a mely azonban könnyen elbágyad. Természetesebb hangot kellene találnia s nagyobb gondot fordítania a mondatok szabatoságára. Az «Ábránd» című vers harmadik strófájának második fele a hibás mondatfűzés miatt teljesen értelmetlen s ilyen hiba több is akad verseiben.

SAKKJÁTÉK.

2338. számú feladvány. Kondelik K.-tól.

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

A 2321. számú feladvány megfejtése Feigl M.-tól.

- Világos. Sötét. Világos. a Sötét. 1. F6-f7 c7-e6 (a) 1. ... a4-b3: (b) 2. Bb3-c3 Kd4-c3: 2. Fc7-e5 Kd4-e5: 3. Fe7-e5 mat. 3. He1-f3 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi Sándor. — Kovács József. — Csomonyi: Németh Péter. — Liptóvárt: Hofbauer A. — Bakonyzent: Szabó J. — Kecskeméten: Balogh D. — Farkent: Kintzig Róbert. — B. Kuld: Lobozsánszky Sz. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A 28-dik számban közölt képtalány megfejtése: Tűzzel fejezettel nem való játszani.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Ne küldjük pénzünket külföldre!

Advertisement for Schönewald Imre watches. It features an image of a pocket watch and text describing the quality and variety of the watches, including different models and prices.

Large advertisement for 'URANOS-KÉK' featuring a large stylized logo and text describing the product's benefits for health and vitality.

Advertisement for Heckenast Gusztáv, a music teacher and pianist. It includes an image of a piano and text about his qualifications and services.

Advertisement for Felvilágosításul! (Illumination) featuring an image of a pocket watch and text about the 'Anker-Roskopf' brand watches.

Advertisement for 'Nodsin Aranyér-balszam' (Nodsin Golden Balm), describing its medicinal properties for various ailments.

Advertisement for 'HOGY KARCSUVA' (How to get a girl), a humorous or instructional text about relationships.

Advertisement for 'BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK' (Budapest Factories and Companies), listing various industrial and commercial enterprises.

Advertisement for 'Ma-Hilla' (Ma-Hilla) hair oil, featuring an image of a woman and text about its beauty benefits.

Advertisement for 'WACHTL ÉS TÁRSA' (Wachtl and Company), a photography and optical shop, featuring an image of a camera.

Advertisement for 'Kann Ignác', a watchmaker, featuring an image of a pocket watch.

Advertisement for 'KIRNER JÓZSEF' (Kirner József), a gun and rifle shop, featuring an image of a rifle.

Advertisement for 'DAVID KÁROLY ÉS FIA' (David Karoly and Sons), a paper and printing shop, featuring an image of a factory building.

Schicht-szappan

Mindenütt kapható! Bevásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht“ névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva.

+ Soványság +

Szép lelt testidomok a mi kácsi aranykorunkból, 1900. évi párisi arany örmel kintitve 6-8 hat alatt már 30 fontnyi csapódást kasszóság Orvosi rend szerint. Szegesen becsületes. Nem szelégia. Szamos kasszóság. A kasszóságoknál 2 kor. 50 fillér. Postamentény vagy utánvétel. Használati utasítással. Hygien. Institut 9771 D. Franz Steiner & Co., Berlin, 18. Königsplatzstrasse 78. Főraktár Magyarország részére: Török József, gyógyszer. Király-u. 12.

ESZMÉNYI KEBEL
Érhető el a **Pilules orientales** által, Ratió gyógyszerárúháza Párisban, Passage Vendôme 5. az egyedüli szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egészségnek ártana, az eszményi kebel fejlődését, valamint a kebel idomának szilárdságát biztosítja. Egy üvege ára használati utasítással együtt 3 forint. Raktár: Török József, Budapest, Király-utca 12. sz. 9619

A női szépség védelme, megőrzésére és fenntartására legkímélőbb és legbiztosabb a

MARGIT-CREME,

mely vegyszeres, sem higanyt, sem ólomot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világírú arckendő pár nap alatt eltávolít szepit, májfoltot, pattanást, bőrtakát (mitesser) és minden más bőrbajt. Kímélt a ráncokat, redőket, himéhegyeket és az arcot bőhérré, simává és üdévé varázsolja. Ara nagy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor.

Margit hőgypor 1 kor. 20 fill., **Margit szappan** 70 fill., **Margit foggép** (Zahn-pasta) 1 kor., **Margit arcvíz** 1 korona.

Hamisítványok bíróság üldözteknek.

Postán utánvétel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **Földes Kelemen gyógyszer. Arad.** Budapesti főraktár: **Török József** gyógyszer. Király-u. 12. és Andrássy-út 29. — Kapható minden gyógyszerárúháza.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a **MELANOGENE** fekete és barna színben.

Ezen kitűnő és ártalmatlan készítménnyel haját, szakált, bajszát pár percz alatt feketére vagy barnára lehet festeni. A szín állandó és a természetes színtől meg nem különböztethető. Ártalmatlan és alkalmazható igen egyszerű. Nem piszkál. Ara 2 kor. 80 fillér. 9057

Grand Prix Párisi vilákiállítás 1900.
Kwizda-féle Restitutionsfluid
es. és kir. módosított lovak számára. 40 év óta használják az udvari paripa-istállók, valamint a nagyobb katonai és polgári istállók mint erősítő nagy fáradsalmak előtt és mint ajándékos nagy fáradsalmak után, az nek megerősítő stb. Képesek teszi a lovak kitűnő teljesítményekre az idomításnál. Ara egy üvege K 2.80. — A Kwizda-féle Restitutionsfluid csak akkor valódi, ha fenti védjeggyel bír. Főraktár: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-út 20. sz.

Kwizda Ferenc Ján.
es. és kir. osztr.-magyar, román királyi és bulgáriai jeledelmi udvari szőlő.
Kerületi gyógyszerész Kornenburgban, Bécs mellett.

Árlejtsési hirdetmény.

A m. kir. földmívelésügyi miniszter ur rendelkezése a székesfehérvári m. kir. állami ménletelep székesfehérvári, bábolnai, nyitrai, nagyatádi és palini osztályában elhelyezett katonai legénység és ménállomány részére 1903 november hó 1-től, 1904 október hó végéig szükséglenő kenyér, zab, szóna, alom és ágyzalma és tűzifa biztosítása iránt a székesfehérvári m. kir. állami ménletelep számvevő irodájában 1903. évi augusztus hó 25-én délelőtt 9 órakor zárt ajánlatok tárgyalása fog megtartatni.

A közelebbi szállítási feltételek a székesfehérvári m. kir. állami ménletelep számvevő irodájában megteudhatók, a hol a szállítási feltételek fizete is betekinthező és a honnan az árlejtsési hirdetmény kívánatra megküldetni fog.

Az érdeklődők ennél fogva erről azon felhívással értesítetnek, miként az erre vonatkozó ajánlataikat a kitűzött határidőig annál is inkább nyújtsák be, mivel a később érkezettek figyelmen kívül hagyatnak.

Székesfehérvár, 1903 július hó.

Székesfehérvári m. kir. állami ménletelep parancsnoksága.

LUSER L.-féle turista tapasz.
Biztosan és gyorsan ható szer, typhuszem, szemölcs és talp, valamint a sarok bőrkeményedései, továbbá minniennemű bőrelszarusodás ellen. A hatásért jótállás vállalatik.

Központi szétküldési raktár: **SCHWENK L.** gyógyszerész **MEIDLING - BÉCS.**

Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellettes védjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell. — 1 doboz ára 1-20 kor. Vidékre 1-80 kor, előzetes beküldés mellett bérment.

Magyarországi főraktár: 9378 **Török József** gyógyszer., Budapest, Király-u. 12. Andrássy-út 26.

Magyar királyi szabadalmazott és védjegyzett

PURGO

legenyhebb jóízű laxás még csecsemőknek is adható, Bendelve angol, francia, magyar és német egyetemi tanárok által. — Kapható minden gyógyszerárúháza. 9777

Ha őszül a haja
ne használjon mást, mint a „STELLA“-HAJVIZET,

mert ez nem hajfestő, de oly vegyi öszegzeteltű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K.

ZOLTÁN BELA gyógyszerárúháza, Budapest, V. Szabadnág-tér, a Sótátér-utca sarkán. 9938

SERRAVALLO

China-bora vassal.

Erősítő szer gyengék, vérszegények és lábadozók számára. Erőgyerjesztő, idegerősítő, vérjavító szer.

3000-nél több orvos vélemény. Kitűnő íz.

J. Serravallo - Trieste-Barcola.

Kapható a gyógyszerárúházaiban 1/2 literes üvegekben K 2.40 és 1 literes üvegekben K 4.40.

Eddig nem létezett, páratlan a maga nemében a **„REKORD“ müntézet vállalat**, mely hazai gyógyszeres akadémiai művészekből alakult, a czéljuk a nagyközönségnek alkalmat nyújtani igazi művészi munkák ösöz beszerzésére. Kérjük a n. é. közönség b. pártfogását, mert ezáltal alkalmat nyújt az elnyomott művészeknek pályájuk folytatására. 9967

Jó munkáért mindenkor kezesseget vállalunk bármely rossz fénykép után is.

Arak minden utánfizetés nélkül:

Eletnagsága krétarajzok vagy nagytások papírkérettel együtt 3 kor.
Eletnagsága Pastel-festmény papírkérettel együtt 6 kor.
Eletnagsága olajfestmény 10 kor.

Vidéki megrendelések utánvétel, minden fénykép után 1 kor. csomagolási díj fizetendő.

Müterm: VII., Rottenbiller-utca 46.

Az egyedül létező valódi angol

SZÉPÍTŐSZER

a Balassa-féle valódi angol **UGORKATEJ,** mely azonnal eltávolít minden szepit, májfoltot, pattanást, bőrtakát (mitesser) stb. és az arcnak friss üdéséget, tisztaságot kölcsönöz.

Egy üveg ára 2 kor., ehhez ugorka-szappan 1 kor., pouder 2 kor. 9980

Fizetékül: **Balassa Kornél** gyógyszer. Temesvári. Kapható minden gyógyszerárúházaiban. Főraktár Budapest: Török József gyógyszerárúháza Király-utca 12 és Andrássy-út 29.

Szépség! Az összes szépségesszereket fölülmúlja a

Sirène-Crème.

Artalmatlan szer szepit, májfolt, bőrhámítás, pör-szenés, pattarás, bőrtakák, az arcbőr vörössége, rovarok csipése és általában a bőr minden fájdalmas bántalma ellen; a ráncokat elsimítja. Tégely 3 korona. Hozzá a

Sirène-Poudre fehér, róza és créms színben 3 korona és a

Sirène-Crème-szappan 1 drb 1 korona 20 fillér, egy doboz 3 drb 3 korona.

Főraktár Budapest: **Lnczf Sándor** illatszerésznél, IV., Váci-utca 9.

Egészség!

KIRÁLYNŐ-CRÈME

ÉS POUDE.

LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ A VILÁGON. Ara 1 korona 40 fillér.

Kapható **TEMESVÁRY J.** gyógyszerésznél Zombor és **TÖRÖK J.** Budapest, Király-utca 12.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

31. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: **NAGY MIKLÓS.** FŐMUNKATÁRS: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, AUGUSZTUS 2.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** (a Világkrónikával) együtt egész évre 24 korona, félre 12 * Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** (a Világkrónikával) egész évre 16 korona, félre 8 * A **POLITIKAI UJDONSÁGOK** (a Világkrónikával) egész évre 10 korona, félre 5 * KÁRMÉRI előfizetésben a postailag megkötözött viteldij is csatlakoztatandó.

RÁKÓCZI-ÜNNEP KASSÁN.

A zöldele hegység koszorúzza Hernád-völgyben kiesően fekvő Kassa ama városaink közé tartozik, a melyek megérdemlik, hogy az idegen arajártában betekintsnek, ha csak néhány óra is, falaik közé. Abauj-Tornamegye székhelye, melyet méltán mondanak Felső-Magyarország metropolisának, mai mivoltában is kedves és vonzó város, Széchenyi-ligetének lombos fái szinte az állomásig kihajolnak és szives bölöngatással hivogatják a füstös vasuti kocsiban eltkkadtt utast üdítő pihenésre. Odább, épen a város falai alatt, a Hernád kis ága, a Malom-árok fogad barátságos csobogással. S az ezt átívelő Szent István-hidont túl, már a falakon belül, egy haladó és életrevaló város ipari és kereskedelmi életének zaja hullámzik felénk.

De a mi Kassa város legfőbb érdekessége, az mégis nem a jelen, hanem a múlt. Az a küzdelmes, viharos múlt, a melyre gondolva, hevesebben dobban meg a szívünk s a melyre, e város ódon falai között járva, lépten-nyomon emlékeztet bennünket a letűnt nagy időknek egy-egy fenmaradt s tiszteletet keltő emléke. A páratlan szépségű csücsüves Erzsébet-székesegyház alapköveit a XIV. században rakták le; mögötte az agg Szent Mihály-kápolna a XIII. évszázad tisztas maradványa, előtte a hatalmas Orbán-torony — Magyarország egyetlen campanile-je — szinte háromszáz év viharaival daczol. Amott a szűk hosszú kapubejáróval, zeg-

RÁKÓCZI JÓZSEF.

RÁKÓCZI GYÖRGY.

II. RÁKÓCZI FERENCZ FIAI. — Bárd Radvánsky Béla birtokában levő olajfestmények után.